

**TURUN
YLIOPISTO**

Hukassa digimaailman lonkeroissa?

**Maahanmuuttajavanhempien valmiudet viestintäteknologian
ja verkkoympäristöjen käyttöön osana yhteistyötä
opetushenkilökunnan kanssa**

Kasvatustieteen proseminaari

Laatijat:

Tiia Salminen 2106157

Kaltun Hassan 2106682

Ohjaaja:

Mirka Mäkinen-Streng

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän proseminaarin alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Proseminaari

Oppiaine: Kasvatustieteen aineopinnot

Tekijät: SALMINEN, TIIA & HASSAN, KALTUN

Otsikko: ”Hukassa digimaailman lonkerossa - Maahanmuuttajavanhempien valmiudet viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen käyttöön osana yhteistyötä opetushenkilökunnan kanssa”

Ohjaaja: Kasvatustieteen tohtori Mirka Mäkinen-Streng

Sivumäärä: 37 sivua

Päivämäärä: 13.12.2022

Abstract.
Tässä tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajavanhempien ja opettajien ajatuksia sähköisestä viestintäteknologiasta ja verkkoympäristöistä kodin ja koulun yhteistyövälineenä. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:
1. Minkälaisia kokemuksia opettajilla ja maahanmuuttajaperheiden vanhemmilla on teknologisten viestintävälineiden ja verkkoympäristöjen käytöstä kodin ja koulun välisenä yhteistyövälineenä?
2. Onko opettajien ja maahanmuuttajavanhempien kokemuksissa eroa koskien teknologisia viestintävälineitä ja verkkoympäristöjä yhteistyövälineenä?
Moninaistunut verkkoympäristöjen ja viestintäteknologian käyttö kodin ja koulun välillä, ja niiden yksilölliset ja toisistaan eroavat käyttötavat ovat hämmentäneet sekä opettajia että oppilaiden perheitä. Maahanmuuttajavanhemmat ovat olleet hankalassa asemassa, kun koronapandemia lisäsi entisestään viestintäteknologian käyttöä kouluympäristössä. Tutkimuksemme perehtyi näihin haasteisiin ja se toteutettiin laadullisella menetelmällä haastattelujen kautta. Haastattelimme viittä turkulaista maahanmuuttajavanhempaa sekä viittä opettajaa, jolla oli kokemuksia maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Aineisto kerättiin lokakuussa 2022 ja aineiston analyysi toteutettiin vertailevan sisällönanalyysin avulla, jossa käytettiin myös teoriaa rinnalla. Aineisto analysoitiin ja jaoteltiin kuuteen eri teemaan.

Vanhemmat kokivat osittain verkkoympäristöt ja teknologian hallinnan vaikeaksi. Kuitenkin he olivat omaksuneet verkkoympäristöt olennaiseksi osaksi arkea. Opettajien vastauksista heijastui toive verkkoympäristöjen yksinkertaistamisesta, jotta kaikille perheille pystyisi viestimään yhtäaikaisesti. Sekä opettajat että vanhemmat kokivat verkkoympäristöjen käytön lisääntyneen koronapandemian seurauksena ja yhteydenpidon monipuolistuneen. Kuitenkin vaikeissa asioissa vanhemmat suosivat puhelinsoittoa tai kasvotusten käytävää keskustelua. Tähän vaikuttaa se, että puhuttua kieltä vanhempien on helpompi ymmärtää ja tuottaa. Vanhemmat pitivät kuitenkin mahdollisuudesta seurata lastensa koulunkäyntiä reaaliajassa, esimerkiksi Wilman kautta. Sen käytön kanssa oli kuitenkin kielellisiä haasteita. Opettajien välillä oli eroja siinä, käyttivätkö he yhteistyövälineenä vain Wilmaa, vai laajensivatko he viestintää muihinkin teknologisiin vaihtoehtoihin. Sekä opettajat että vanhemmat ymmärsivät teknologian tuulleen jäädäkseen koulun ja kodin yhteistyöhön, ja heillä oli erilaisia parantamisehdotuksia, joilla yhteistyö suomalaisen koulun ja maahanmuuttajaperheiden välillä voisi olla sujuvampaa.

Avainsanat: verkkoympäristöt, maahanmuutto, koulun- ja kodin yhteistyö

Sisällys

1. Johdanto	6
2. Maahanmuuttajavanhempien ja koulun välinen yhteistyö verkkoympäristöissä	7
2.1 Maahanmuuttajat Suomessa.....	7
2.2 Koulun ja kodin yhteistyö	9
2.3 Verkkoympäristöjen käyttö yhteistyövälineenä	11
3. Tutkimuskysymykset ja menetelmä	13
3.1 Laadullinen vertaileva tutkimus menetelmänä	14
3.2 Haastattelut.....	15
4. Tutkimuksen toteutus ja analyysi	17
4.1 Toteutus.....	17
4.2 Aineiston analyysi.....	18
5. Päätulosten esittely	19
5.1 Verkkoympäristöt, viestintäteknologia ja niiden käyttö opettajien ja vanhempien	19
näkökulmasta	19
5.2 Verkkoympäristöjen merkittävyys maahanmuuttajavanhempien arjessa, sekä opettajien näkemykset eroista sen käytössä kantasuomalais- ja maahanmuuttavanhempien välillä.....	24
5.3 Vanhempien ja opettajien kohtaamat haasteet verkkoympäristöissä vieraskielisyyden ...	25
näkökulmasta	25
5.4 Koulujen tarjoama apu maahanmuuttajavanhemmille viestintäteknologian käytössä	27
5.5 Kulttuurien vaikutus vanhempien osallisuuteen ja sen kehittämismahdollisuudet.....	29
5.6 Opettajien ja vanhempien näkökulma yhteistyön kehittämismahdollisuuksista verkkoympäristöissä ja koulujen verkkoympäristöjen yleinen käytettävyys	33
6. Johtopäätökset	36
7. Pohdinta	39
8. Tutkimuksen rajoitteet	42
Lähteet	43
Taulukot ja kuvat	46
Liitteet	47
Liite 1. Opettajien haastattelun runko	47
Liite 2. Haastattelun 2. runko	48
Liite 3. Haastattelukutsu	48

1. Johdanto

Maahanmuutto voi parhaimmillaan ja hyvin toteutettuna vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan monilla positiivisilla tavoilla. Jotta näin tapahtuisi, on turvattava uusien tulijoiden kotoutuminen. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 8). Tämä on yksi tärkeimmistä yhteiskunnallisista tehtävistämme tällä hetkellä. Jotta kotoutuminen onnistuisi mahdollisimman hyvin, tarvitaan tietoa siitä, miten maahanmuuttajat pystyvät osallistumaan esimerkiksi lapsensa koulunkäynnin tukemiseen. Monikulttuurisen yhteiskunnan toimivuuden kannalta tietoisuus erilaisista kulttuurisista taustoista sekä näiden vaikutuksesta maahanmuuttajien suhtautumiseen koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön on tärkeää. Perheiden tiedon lisääminen suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen käytännöistä on ehdottomasti paras keino ehkäistä esimerkiksi rasismia, joka edelleen on nykypäivänä valitettavan yleistä sekä auttamaan maahanmuuttajien lapsia pärjäämään suomalaisessa koulumaailmassa. (Talib, Löfström & Meri 2004, 67.)

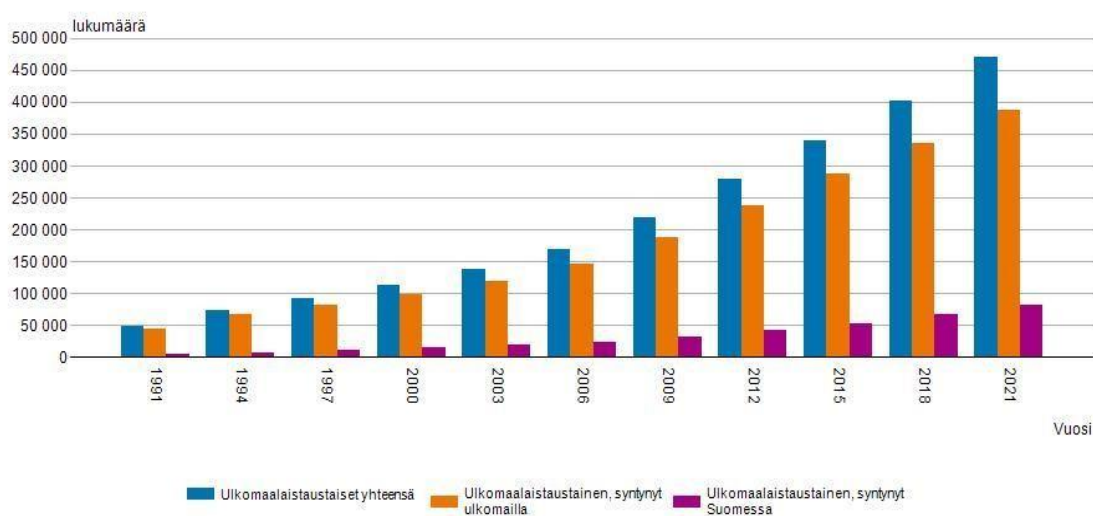
Arjessamme osana kasvatus- ja opetushenkilökuntaa, olemme kohdanneet maahanmuuttajia, joiden lapsilla on voinut olla paljon tuentarpeita, mutta joiden vanhemmat eivät ole pystyneet kommunikoimaan opetushenkilökunnan kanssa tarvittavan tiiviisti, jotta lapsen saama tuki olisi saatu riittävälle tasolle ja lapsen oppimista olisi voitu tukea yhteistyössä perheen kanssa. Haluamme tutkimuksessamme selvittää, minkälaisia valmiuksia on eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneilla vanhemmilla yhteistyöhön koulun kanssa verkkoympäristöissä ja onko verkkoympäristöjen käyttö sekä monimutkainen teknologia osaltaan vaikeuttamassa maahanmuuttajaperheiden kotoutumista ja suomalaiseen koulujärjestelmään sopeutumista. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan opettajien ja maahanmuuttajavanhempien ajatuksia sähköisistä viestintävälineistä yhteistyövälineinä kodin ja koulun välillä. Tutkittava ilmiö on sähköiset viestintävälineet ja teknologian käyttö maahanmuuttajavanhempien ja koulun henkilökunnan välillä, haastateltavina ovat opettajat ja maahanmuuttajataustaiset vanhemmat, tutkittavina ovat maahanmuuttajavanhempien valmiudet omaksua suomalaisen koulujärjestelmän tarjoamat verkkoympäristöt, ja tutkimuskontekstina on koulun ja kodin yhteistyö.

2. Maahanmuuttajavanhempien ja koulun välinen yhteistyö verkkoympäristöissä

2.1 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuton syyt viimeisten vuosikymmenten aikana ovat moninaistuneet. Syitä tulolle ovat muun muassa työ, perheen yhdistäminen, elinkeinon harjoittaminen, opiskelu, sekä humanitaariset syyt. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Vaikka Suomi on asukasluvultaan pieni ja sijaitsee kaukana pohjoisessa, on sekin monikulttuuristunut nopeaan tahtiin. Tämän näkee varsinkin suurissa kaupungeissa. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 37.) Ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrä on noussut 90-luvulta lähtien tasaisesti (kuvio 1.) ja vuonna 2021 oli koko Suomessa 469 633 ulkomaalaistaustaista henkilöä. (Tilastokeskus 2022, väestö 31.12.)

Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa 1991-2021

Kuvio 1. Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa 1991–2021

Lähde: Tilastokeskus Väestö 31.12

Maahan muuttaneiden lähtömaat ja taustat eroavat kuitenkin toisistaan. Heterogeenisyys näkyy muun muassa tulijan koulutustasossa. Esimerkiksi lukutaito ei ole itsestäänselvyys kaikille. Toisaalta vaikka osalla maahanmuuttajista on aikaisempia korkeakouluopintoja suoritettuna, ei se kuitenkaan takaa heidän hyvää kotoutumista. Yhteenvetona voisi sanoa, että maahanmuuttajia yhdistää vain muutto uuteen maahan. He kaikki ovat uuden tilanteen edessä, heidän on tutustuttava uuteen kulttuuriin sekä omaksuttava uudet elämäntavat sekä käytännöt. (Säävälä 2011, 11–12.)

Maahanmuuttaja-käsitteen määrittäminen saattaa olla ongelmallista, mutta muun muassa Mirja Tytti Talib on kuvannut maahanmuuttajaksi henkilöä, jonka synnyinmaa on joku muu kuin Suomi, mutta hän on muuttanut Suomeen asumaan pysyvästi tai väliaikaisesti ja hän voi olla kansalaisuutta vailla tai jonkun muun maan kansalainen. siirtolaisuus, pakolaisuus ja turvapaikanhakijuus luokitellaan myös maahanmuuttajuudeksi. Etnisyys on näille kaikille ryhmille yhdistävä tekijä. (Talib 1999, 68.) Toisenlaisen määritelmän maahanmuuttajasta antaa Pirkko Pitkänen. Hänen mukaansa vain ulkomaalaisuus ei määritä maahanmuuttajuutta. Maahanmuuttajaksi voidaan sanoa sellaista ulkomaalaista, jonka tarkoituksena on uuteen maahan asettuminen pidemmäksi ajaksi. Maahanmuuttajiksi luetaan myös ne ryhmät, jotka muuttavat avioliiton myötä Suomeen. (Pitkänen 1998, 7.)

Maahanmuuttaja terminä saattaa olla ongelmallinen niille ihmisille, jotka ovat syntyneet Suomessa tai asuneet Suomessa pidemmän aikaa. Sanana maahanmuuttajuus on kuitenkin vakiinnuttanut asemansa ja vaikka se on jäänyt arkikielemme pysyvästi, on sille muodostunut negatiivinen kaiku. Kielteinen leimaantuminen maahanmuuttaja-termin kautta saattaa vaikeuttaa henkilön identiteetin rakentumista ja hänen hankaloittaa integroitumista osaksi yhteiskuntaa. (Säävälä 2011, 9.) Maahanmuuttajataustaisten ihmisten identiteetin kehittymiselle on tärkeää, että maassa, johon he muuttavat, ihmisten asenteet heitä kohtaan ovat hyväksyviä. Valtaväestön asenteet mahdollistavat tai estävät maahanmuuttajien koulutuksiin ja työelämään osallistumisen. Sillä on myös merkitystä siihen miten uudet maahanmuuttajat kokevat oman arvonsa yhteiskunnan edessä. (Talib, Löfström & Meri 2004, 35.)

Tutkimusta suunniteltaessa olemme miettineet maahanmuuttajuustermin käyttöä, mutta tulleet kuitenkin siihen tulokseen, että se on kuvaavin tässä kontekstissa. Käytämme maahanmuuttaja termiä Talibin (1999) määritelmän mukaan. Se käsittää laajemman yhteisön, eikä erottele

maahan muuttamisen pituutta tai syitä ja näin ollen kuvaa paremmin tutkimuksemme monimuotoista maahanmuuttaneiden yhteisöä.

2.2 Koulun ja kodin yhteistyö

Suomalaisen koululaitoksen isä, Uno Cygnaeus esitti jo 1800-luvun lopulla, että kodin ja koulun välistä yhteistyöstä tulee kehittää. Hän oli sitä mieltä, että se edistää luottamuksellisen suhteen kehittymistä kodin ja koulun välille. (Halila 1949, 275.) Nykypäivänäkin kulttuurinen näkökulma, kasvatuskumppanuus sekä toimijuus, luovat onnistuneen kohtaamisen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Monien tutkimusten perusteella on pystytty osoittamaan, että kodin ja koulun yhteistyö parantaa sekä oppilaan opiskelumotivaatioita että koulumenestystä koko koulunkäynnin ajan. Vanhemmilla, jotka osallistuvat kodin ja koulun yhteistyöhön, on myönteinen vaikutus heidän lastensa koulunkäyntiin, koulun sääntöihin sopeutumiseen ja opinnoissaan etenemiseen. (Epstein 2002, 7, Henderson & Mapp 2002, 24, Jeynes 2010, 263). Jotta koulunkäynti on lapselle menestyksekkästä, koulun ja kodin välinen yhteistyö on välttämätöntä. Koulun tehtävänä on antaa huoltajille tietoa niin, että he voivat seurata ja edistää lapsensa koulunkäyntiä ja oppimista. (Opetushallitus 2016.) Koulun ja kodin välisessä yhteistyössä on havaittu erilaisia kerrostumia. Yksinkertaisin tapa tehdä yhteistyötä koulun ja kodin välillä on olla yhteydessä vain silloin, kun siihen on erityinen tarve (Vuorinen 2000, 20–22). Valitettavasti yleistä on, että kodin ja koulun välinen viestintä käsittää lähinnä oppilaan poissaolot, myöhästymiset ja muut negatiiviset tiedotukset (Latvala 2006, 17). Vasta kun opettajat ja vanhemmat toimivat aktiivisesti yhdessä lapsen koulunkäynnin edistämisen eteen, voidaan puhua todellisesta yhteistyöstä. Vanhempien ja opettajien aktiivisuus vaikuttaa siihen löydetäänkö yhteistyöstä todellista syvyyttä. Niissä kouluissa, joissa sekä vanhemmat että opettajat ovat aktiivisia laaja yhteistoiminta on näkyvää. Yhteistoiminta tarkoittaa sitä, että perhe ja opetushenkilökunta asettavat yhteiset tavoitteet, ja niiden saavuttamiseksi käytetään tavoitteille suotuisia tukimuotoja. Tämä kodin ja koulun välisen yhteistyön korkein taso vaatii osapuolien vuorovaikutukselta selkeästi enemmän. (Vuorinen 2000, 20–22.)

Aiemmissakin tutkimuksissa on siis todettu kodin ja koulun välisen kommunikaation olevan keskeisessä asemassa oppilaan koulumenestyksen kannalta. Näin ajattelevat sekä opettajat että vanhemmat. (Adams & Christenson 2000, 477–497.) Kun vanhempia osallistetaan koulun

toimintaan, on sillä todettu olevan positiivinen vaikutus oppilaan oppimisprosessiin. Vanhemmat voivat näin myös tukea lapsen kulttuurillista, emotionaalista sekä sosiaalista kasvua. Edellytyksenä tälle on kuitenkin vilpitön halu yhteistyöhön vanhempien ja opettajien välillä ja sen on oltava joustavaa. Toisaalta joustavuuden rinnalla on otettava huomioon akateemiset ja sosiaaliset raamit. (Comer & Haynes 1991, 271–277.) Tiiviin yhteistyön perheiden ja opetushenkilöstön välillä sekä opetusyhteisön sisällä on todettu auttaneen jokaisen oppilaan yksilöllisen opetuksen suunnittelussa. (Sinkkonen & Kyttälä, 2014, 167–183; Säävälä, 2013, 117–133).

Huolimatta opettajien positiivisesta asenteesta yhteistyöhön, yhteiskunnan luoma ilmapiiri ei kuitenkaan tue vanhempien osallisuutta. (Epstein & Dauber 1991, 289–305). Tämä johtaa helposti siihen, että osallisuus jakautuu sekä perheiden sisällä että perheiden välillä epätasaisesti. Erityisesti maahanmuuttajiin tämä vaikuttaa vähäisempänä osallistumisena koulun tapahtumiin ja yhdistystoimintaan. (Epstein 1994.)

Edellytyksenä lapsen perheeltään koulunkäyntiin saamaan mahdollisimman hyvään tukeen, on vanhempien saatava tietoa lapsensa koulumenestyksestä sekä koulunkäyntiin liittyvää informaatiota opettajalta säännöllisesti. Kannustava vuorovaikutus kodin ja koulun välillä on merkityksellistä. Kun vanhempi saa säännöllistä palautetta, hän voi paremmin tukea lastaan. Tukitoimia suunniteltaessa erityisesti koulupolun muutosvaiheissa on yhteistyö lapsen vanhempien kanssa erityisen tärkeää. Yhteistyössä viestintäteknologian käyttöä on myös suositeltu käytettäväksi perinteisten tapaamisten ja ryhmätapaamisten lisäksi. (POPS 2014, 35–36.)

Yhteistyön kannalta katsoen koulut ovat uuden haasteen edessä johtuen lisääntyneestä maahanmuutosta sekä digitalisaatiosta. Kielelliset ja kulttuurilliset eroavaisuudet asettavat haasteita sekä vanhemmille että opettajille. Opettajien on huomioitava maahanmuuttajien heterogeenisyys. Jotta lapsi voi saada varhaista ja onnistunutta tukea, on mahdollistettava onnistunut vuorovaikutus kodin ja koulun välillä. (Säävälä 2013, 117–118.) Vanhempien oma koulutustaso ei vaikuta siihen, minkälaista tukea koulu voi lapselle antaa (LaRocque, Kleiman & Darling 2011, 118–119). Onkin tärkeää, että suomalainen koulujärjestelmä tiedostaa vastuunsa maahanmuuttajavanhempien ja koulun välisessä yhteistyössä, poistamalla esteet, joita vanhemmat kohtaavat. (Turney & Kao 2009, 269.) Sensitiivinen opettaja ymmärtää erilaisia kulttuureja ja niiden sisältyviä vuorovaikutustilanteita. (Talib 2002, 131). Suomalainen

opettajankoulutus ei kuitenkaan ole vastannut monikulttuurisuuden haasteisiin tarvittavalla tavalla. Opettajalta odotetaan oma-aloitteisuutta, ajankäytön hallintaa ja omaehtoista lisäkouluttautumista sekä sopeutumista monikulttuurisuuden kohtaamiseen. (Jokikokko 2014, 18; Nissilä 2009, 156.)

Aikaisemmassa tutkimuksessa (Nissilä 2009) opettajilta kyseltiin heidän kohtaamistaan haasteista liittyen kohtaamiseen maahanmuuttajavanhempien kanssa. Siinä opettajat eivät kokeneet kohtaamisia kantasuomalaisvanhemmista poikkeavana, mutta joitain kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ongelmia kuitenkin oli. Ne liittyivät tavalla tai toisella kielellisiin haasteisiin ja sen vaatimiin erityisjärjestelyihin. Kulttuurisiin eroihin opettajat olivat törmänneet muun muassa liikunnan ja musiikinopetuksen järjestämisen yhteydessä, koska joissain kulttuureissa on kulttuurisidonnaisia eroavaisuuksia esimerkiksi sukupuolten välillä sekä vanhemmilla saattaa olla erilaisia käsityksiä käyttäytymisnormeista kuin suomalaisessa yhteiskunnassa on totuttu. (Nissilä 2009, 156). Yhteistyössä viestintäteknologian käyttöä on suositeltu käytettäväksi perinteisten tapaamisten ja ryhmätapaamisten lisäksi (POPS 2014, 35–36.) Se myös saattaa poistaa kielellisiä haasteita, joita vanhemmat kokevat, koska tulkin saanti on etäyhteyksillä helpompaa. Maahanmuuttaja vanhempien osallisuus koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön voi olla painottunut vain toisen vanhemman harteille. Kuitenkin molempien vanhempien aktiivinen rooli yhteistyössä on tärkeää. Tämä näkyi Kauppilan Turussa tehdystä väitöskirjassa (2012) esille tulleissa tuloksissa siten, että vanhemmat ilmaisivat tyytyväisyytensä yhteistyön laatuun, mutta toisaalta toivoivat yhteistyön syventämistä. Yhteistyön syventämistä toivoivat myös opettajat. (Kauppila 2012, 130–131, 149–150, 153.)

2.3 Verkkoympäristöjen käyttö yhteistyövälineenä

Koulun ja kodin välisen viestinnän yhdeksi isoimmaksi osaksi on muodostunut erilaiset verkkoympäristöt. Suomen koulut ovat siirtyneet viestinnässään reissuvihkoista sähköisiin viestintäkanaviin. Wilma ja muut verkkoympäristöt ja viestintäkanavat aina koulujen verkkosivuihin asti antavat vanhemmille monipuolisia mahdollisuuksia seurata lapsensa koulunkäyntiä sekä koulun toimintaa. Myös sosiaalinen media on yhä suuremmassa osassa koulujen viestintäkäytännöissä. (Mertaniemi 2018, 31–32.) Vuonna 2017 ilmestyi väitöskirja (Korhonen 2017), jossa oli toteutettu laaja tutkimus- ja kehittämisprosessi digilaitteiden

käytöstä koulun ja kodin välisessä yhteistyössä. Tutkimuksen tuloksena saatiin näyttöä siitä, että digitaalinen teknologia on monipuolinen ja toimiva yhteistyöväline koulun ja kodin välillä koska sen käyttö on ajasta ja paikasta riippumatonta. Tuloksista näkyi myös se, että vanhempien kynnys osallistua lapsen oppimiseen ja koulunkäyntiin madaltuu, kun käytössä on verkkoympäristö. (Korhonen 2017, 170.)

Verkkoympäristöjen käytöstä viestintäteknologian avulla on haettu vaikutusta koulun ja kodin väliseen hyvään yhteistyöhön. Niiden käytössä yhteistyövälineenä, on kuitenkin haasteensa. Kaikilla vanhemmilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia tai taitoja hyödyntää tekniikkaa yhteydenpidossa. Tällaisesta ilmiöstä käytetään nimeä digitaalinen kuilu. Se tarkoittaa sitä etäisyyttä, mikä muodostuu ihmisten välille, joiden taidot ja mahdollisuus käyttää teknisiä laitteita eroavat toisistaan. (Latvala 2006, 20; Latvala 2007, 377–381.) Myös vuonna 2018 tehdyn vanhempien barometri-tutkimuksen vastauksissa ilmeni, että koulujen ja kodin välisessä viestinnässä lapsen asema viestintuojana oli verkkoympäristöjen rinnalla tärkeässä osassa. (Mertaniemi 2018, 31–32.)

Maaliskuussa 2020 joutui koulumaailma uusien haasteiden eteen, kun koronapandemia pyyhkäisi läpi koko maailman. Haastavinta oli vastata etäopetuksen vaatimiin muutoksiin opetuksessa ja ottaa huomioon opettajien, että perheiden teknologisten valmiuksien eritasoisuus. Yleisimmin apuna käytettiin Wilmaa, WhatsApp-pikaviestisovellusta, Microsoft Teams - yhteistyöalustaa sekä perinteisiä puhelinsoittoja. (Tigert 2020, 2.) Teknologisesti suomalaiset koulut ovat hyvin varusteltuja, mutta kuitenkin koulut saattavat erota varustetasoltaan toisistaan. Opettajien ja oppilaiden taso teknologian tuntemisessa oli huomattavia eroja. (Niemi, Kynäslahti & Vahtivuori-Hänninen, 2013, 57–71).

Koronapandemian myötä opettajat joutuivat turvautumaan erilaisiin luoviin ratkaisuihin, jotta etäopetus saatiin mutkitta toimimaan. Sen seurauksena syntyi sekava joukko erilaisia käytänteitä ja monia eri verkkoympäristöjä, joita käytettiin lomittain ja epäjohdonmukaisesti. Erityisesti maahanmuuttajaoppilaat kokivat tämän muutoksen raskaana, koska heillä ei välttämättä ollut tarvittavia välineitä tai kielellisiä taitoja niiden käyttöön. Opettajat olivat montaa mieltä siitä, kenelle kuului vastuu uusien oppimisympäristöjen käytön opettamisesta koska opettajan omatkaan taidot ja tiedot eivät välttämättä olleet riittävällä tasolla niiden opettamiseksi oppilaille. Myös yhteistyö kodin ja koulun välillä siirtyi pelkästään verkkoympäristöihin. Ennen koronapandemiaa yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa

on keskittynyt vahvasti S2-opetuksen sisältöihin mutta nyt yhteistyö on laajentunut koskemaan lasten opiskelua kokonaisvaltaisemmin. (Tigert, 2020, 1–5.)

Uuden viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen käyttöönotto on siis ollut haasteellista maahanmuuttajaoppilaille, jotka kuitenkin ovat käyttäneet verkkoympäristöjä ja viestintäteknologiaa omassa arjessaan aiemmin. Tämän vuoksi oli mielenkiintoista lähteä tutkimaan, miten muutos on vaikuttanut heidän vanhempiansa ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä vanhempien että opettajien näkökulmasta.

3. Tutkimuskysymykset ja menetelmä

Tässä tutkimuksessa vertailimme opettajien ja maahanmuuttajavanhempien ajatuksia vieraskielisten perheiden valmiuksista sähköisten viestintävälineiden sekä verkkoympäristöjen käyttöön kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Minkälaisia kokemuksia opettajilla ja maahanmuuttajaperheiden vanhemmilla on teknologisten viestintävälineiden ja verkkoympäristöjen käytöstä kodin ja koulun välisenä yhteistyövälineenä?

2. Onko opettajien ja maahanmuuttajavanhempien kokemuksissa eroa koskien teknologisia viestintävälineitä ja verkkoympäristöjä yhteistyövälineenä?

Päädyimme juuri näihin kysymyksiin oman käytännön kokemusten perusteella. Tehtyämme töitä maahanmuuttajaperheiden parissa useita vuosia, olemme huomanneet pohtivamme juuri näitä asioita; sitä millaisia valmiuksia perheillä on yhteistyössä koulujen kanssa ja tunnistetaanko kouluissa maahanmuuttajien haasteet teknologisten laitteiden ja verkkoympäristöjen käytössä.

3.1 Laadullinen vertaileva tutkimus menetelmänä

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja se toteutettiin haastatteleamalla alakoulun opettajia ja maahanmuuttajataustaisten perheiden vanhempia Turun alueella. Tässä tutkimuksessa tuodaan esiin laadullisten tutkimuskysymysten avulla opettajien ja maahanmuuttajavanhempien ajatuksia ja kokemuksia verkkoympäristöjen käytöstä kodin ja koulun yhteistyövälineenä.

Opettajat ja vanhemmat valikoituivat tutkittaviksi, koska opettajien ja vanhempien näkemys yhteistyöstä verkkoympäristöissä viestinteknologisten laitteiden avulla saattaa poiketa toisistaan ja tutkimuksemme kannalta näiden kahden tahon näkemysten vertailu antaa tutkittavaan aiheeseen laajemman ja todenmukaisemman tuloksen. Vanhempien aktiivisuus ja taidot viestintävälineiden käytössä saattavat näkyä opettajille eri tavalla kuin mitä vanhemmat itse ajattelevat taidoistaan. Vanhempien haastattelut tuovat lisätietoa siitä, miten suomalainen digimaailma näyttää vieraskieliselle ja miten helppoa tai vaikeaa se on omaksua.

Tieteellinen tutkimus voi olla luotettavaa, eettisesti hyväksyttävää ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Siksi olimme perehtyneet etukäteen tieteen tekemisen eettisiin periaatteisiin, kuten tutkittavien yksityisyyden suojaan, ja noudatimme niitä tutkimuksessamme. Tutkimuksessamme noudatimme tiedeyhteisön arvostamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Toteutimme tieteellisen tiedon olemukseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Tarvittavat tutkimusluvut oli hankittu ajoissa. (TENK 2012, 4–7.)

Vertailevassa tutkimuksessa hyödynnetään vertailtavaa tutkimusaineistoa, tässä tapauksessa opettajien ja vanhempien ajatuksia, toisiinsa. Vertailevan tutkimuksen tarkoitus on etsiä säännönmukaisuuksia, jotka ovat tilastollisesti todennettavissa, tai kulttuurisia ja historiallisia eroavaisuuksia sekä yhdenmukaisuuksia. Tavoitteena vertailevalle tutkimukselle on aina ilmiöiden selittäminen (Melin 2005, 53–54.)

Tässä tutkimuksessa perehdytään sekä eroavaisuuksiin että samankaltaisuuksiin. Niitä vertaillaan keskenään sekä tulkitaan suhteessa käsillä oleviin taustatietoihin ja aineistoihin.

Vertailevassa tutkimuksessa, joka on luonteeltaan laadullinen, huomio kiinnitetään tapauksiin, jotka ovat mahdollisimman kaukana toisistaan. Näin löydämme monien eroavaisuuksien joukosta yhteisiä tekijöitä ja elementtejä, jotka selittävät eroja ja muutosta. (Melin 2005, 58–59.)

Meidän tutkimuksessamme lähdimme etsimään perheitä, joiden kulttuurinen tausta ei ole toistensa kanssa aivan samanlainen. Tavoitteenamme oli löytää tekijöitä, jotka yhdistävät kaikkia vieraskielisiä vanhempia. Opettajat ja vanhemmat edustavat lähtökohdiltaan erilaista näkökulmaa, opettajien ollessa koulumaailman sisällä oleva suomalainen homogeeninen ryhmä, jotka kaikki toimivat samalaisen koulutustaustansa kautta ja vanhempien ollessa lähtökohdaltaan eriarvoisessa asemassa toimiessaan vieraskielisen kulttuurin ehdoilla.

3.2 Haastattelut

Valitsimme tutkimusmenetelmäksemme opettajien ja maahanmuuttajavanhempien haastattelun. Haastattelun pohjana käytimme opettajille ja vanhemmille omaa kysymysrunkoa, jotta haastattelun tulokset olisivat helpommin jäseneltävissä. Koska tutkimuksemme kohteena ovat opettajien ja vanhempien kokemukset, oli haastattelu selkeä valinta aineiston hankkimiseen. Opettajat ja vanhemmat saivat kysymyksiin vastaamalla kertoa itseään ja ajatuksistaan mahdollisimman vapaamuotoisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.)

Oli tutkimuksen todenmukaisuuden kannalta tärkeää, että otimme huomioon myös kielelliset haasteet vanhempia haastateltaessa.

Kriteereinä tutkimukseemme osallistuville opettajille pidimme sitä, että haastateltava opettaja on työskennellyt useamman maahanmuuttajaperheen kanssa yhteistyössä, jotta kokemuksille olisi laajempi näkemys. Maahanmuuttajaperheiden vanhempien kriteerinä oli sen tasoinen suomen kielen taito, että haastattelu oli mahdollista tehdä suomeksi. Pyrkimyksemme oli myös saada haastateltavia, joiden kulttuurinen eroa toisistaan. Näin vertailuun oli mahdollista saada muuttujia ja tutkimustulos kattamaan laajemman yhteisön. Onnistuimme saamaan haastateltavaksemme vanhempia, joiden lähtömaat poikkesivat toisistaan (ks. taulukko s.31) Puolistrukturoitu haastattelu, jota tässä tutkimuksessa käytämme, tarkoittaa sitä, että kaikille

haastateltaville esitetään samat tai melkein samat kysymykset samassa järjestyksessä. Haastatteluja suunniteltaessa laadimme opettajille oman kysymyspatteriston, ja vanhemmille oman (ks. Liite 1. ja 2). Kuitenkin joissain määritelmissä puolistrukturoidussakin haastattelussa voidaan vaihdella kysymysten järjestystä. Ei siis ole olemassa täysin yhtenäistä määritystä osittain strukturoitujen haastattelujen toteutuksesta. Joiltain osin jäsenneily ja osittain avoin haastattelu sijoittuu muodollisuudessaan täysin strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välille. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Joskus puolistrukturoitua haastattelua nimitetään teemahaastatteluksikin. Jos haastattelussa esitetään täsmällisiä kysymyksiä tietyistä teemoista, muttei välttämättä käytetä juuri samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kanssa, voidaan silloin käyttää menetelmän nimenä teemahaastattelua. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) Haastattelimme sekä opettajia että maahanmuuttajia, mutta maahanmuuttajien haastatteluissa oli huomioitava paljon suurempi vaihtelu kuin opettajien haastatteluissa. Kulttuurilliset erot siinä miten maahanmuuttaja suhtautuu omien asioidensa kertomiseen ja kantasuomalaisen kanssa puhumiseen saattaa poiketa paljonkin kantasuomalaisesta ihmisestä. Koska toinen meistä tutkimuksen tekijöistä on myös itse maahanmuuttaja taustainen, jaoimme haastattelut niin, että hän haastattelee vanhemmat ja kantasuomalainen haastattelee opettajat. Ajatuksena oli, että näin saamme luotua luottamuksellisen keskustelusuhteen haastateltavaan. Koska kasvuympäristö on haastateltavalla ollut samanlainen kuin haastattelijalla ja kummallakin suomi toisena kielenä, oli haastateltavien helpompi uskaltautua puhumaan suomea. Kielellä on suuri vaikutus siihen, miten haastattelu tulee sujumaan. Haastattelutilanteet ovat haastavia, vaikka molemmat sekä haastateltava että haastattelijat puhuisivat samaa kieltä äidinkielenään, luovat he silti tilanteesta aivan yksilöllisen mielikuvan ja todellisuuden. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 49.)

Kun maahanmuuttajaa haastatellaan, on myös tärkeää varmistaa, että haastateltava on varmasti ymmärtänyt mitä kysytään ja huomioida myös kulttuuritausta. Ennen haastattelua, on hyvä käydä läpi aihe ja tietyt termit, joita kysymyksissä käytetään tai vastauksissa saatettaisi tarvita. (Rastas 2005, 82.) Halusimme antaa haastateltavien puhua omin sanoin ja vapaasti ja keskityimme siihen, että heillä oli aikaa miettiä vastauksiaan ja rauhassa etsiä sanoja. Lähetimme myös kysymyspatteriston haastateltaville kirjallisena etukäteen tutustuttavaksi, jolloin heillä oli mahdollisuus esimerkiksi käännättää ne ennen haastatteluja.

4. Tutkimuksen toteutus ja analyysi

4.1 Toteutus

Koska kriteerit tutkimukseemme osallistuville opettajille ja vanhemmille vaativat meiltä etukäteen suunnittelua, kävimme tarkoin läpi Turun eri alueiden maahanmuuttajaväestön osuuden ja valikoimme tämän perusteella suurimpien osuuksien alueet, jonne meidän tutkimuspyyntömme olisi hyvä lähettää ja näin lähestyä mahdollisia haastateltavia. Lähetimme haastattelukutsuja monille opettajille, joiden koulut sijoittuvat maantieteellisesti sellaisille alueille, joissa on suuri maahanmuuttaja-asukkaiden osuus. Haastattelukutsujen ohjaaminen vanhemmille oli haaste, jonka ratkaisuksi jalkauduimme varhaiskasvatukseen ympäristöön ja lähestymme vanhempia sen kautta. Meillä oli entuudestaan laaja yhteistyöverkosto varhaiskasvatuksessa kyseisillä alueilla työmme puolesta. Opettajat ja vanhemmat saivat itse valita, haluavatko haastattelun toteutettavan verkkoympäristöissä, puhelimella vai kasvotusten. Suurin osa haastateltavista toivoi puhelinhaastattelua.

Haastattelujen keräämisessä eteemme tuli joitain haasteita, jotka kuitenkin onnistuimme selvittämään. Haastattelu on menetelmänä melko työläs, eikä haastateltavien löytäminen ollut kovin helppoa. Varsinkin vapaaehtoisten opettajien löytäminen osoittautui vaikeaksi. Sinnikkään etsimisen tuloksena saimme kuitenkin kerättyä viisi haastattelua opettajilta, jotka kertoivat asiantuntevasti maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Aikataulujen yhteensovittaminen haastateltavien kanssa vaati paljon viestittelyä ja joustamista, haastattelu vaatii myös valmistautumista haastattelijalta, monesti hyväksi haastattelijaksi tuleekin kokemuksen kautta. (Hirsjärvi ym. 2008, 35).

Lopulta kaikki kymmenen haastattelua saatiin nauhoitettua ja pääsimme litteroinnin pariin. Aineiston litterointi vei paljon aikaa, mutta litteroinnin kautta pääsimme paremmin sisälle haastattelujen sisältöön ja se toimi hyvänä alustuksena aineiston analysoinnille. Kun lähdimme analysoimaan aineistoa, oli otettava huomioon tiettyjä seikkoja. Haastattelujen totuudenmukaisuuden kyseenalaistaminen voi tulla oleelliseksi kysymykseksi analyysivaiheessa, sillä ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia haastattelutilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2008, 35.)

Haastattelut sujuivat niin kuin olimme suunnitelleet ja haastateltavat vastasivat kysymyksiimme laajasti ja vapaasti.

4.2 Aineiston analyysi

Vaikka laadullisen tutkimuksen pyrkimys ei ole määrällisen tutkimuksen tavoin yleistyksiin pääseminen, on kuitenkin tutkimuksemme luotettavuuden kannalta merkitsevää, että saamme tarpeeksi haastatteluja, jotta vertailua voi tehdä ja aineistossa on saturaatiota. Ajatuksena on, että saamme tehtyä viisi opettajahaastattelua ja viisi vanhempien haastattelua. Koska teemme laadullisen tutkimuksen, on aineiston analyysissä pyrittävä kokoamaan aineistosta selkeä kokonaisuus ja sillä tavoin tuottamaan uutta tietoa tutkimuksen kohteesta (Eskola & Suoranta 1998, 138). Analyysin tehtävänä on saada aineistosta irti jotakin, jota ei esimerkiksi haastattelujen suorissa lainauksissa sellaisenaan ole läsnä (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19).

Kvalitatiivista aineistoa voi lähteä analysoimaan kahdella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on aineistolähtöinen, eli analyysissä pitäydytään vahvasti aineistossa ja rakennetaan tulkintoja aineistosta käsin. Toinen tapa on teorialähtöinen analyysi, jossa aineistoa pidetään teoreettisen ajattelun lähtökohtana, ja se toimii vain apuvälineenä tulkinnoille. (Eskola & Suoranta 1998, 146.) Tässä tutkimuksessa analyysi on tarkoitus tehdä aineistolähtöisesti, mutta aineiston rinnalla pidämme kuitenkin johtopäätöksiä tehdessämme aiempaa tutkimusta tukemassa analyysin tuloksia.

Aloitimme analyysivaiheen litteroimalla haastattelut sanatarkasti ja lukemalla litteroinnit huolellisesti läpi aineiston kokonaiskuvan saamiseksi. Tämän jälkeen pohdimme, millaisia asioita aineistosta nousee selkeästi esille ja aloimme ryhmitellä esiin nousseita asioita haastattelukysymyksiä apuna käyttäen. Haastatteluihin viitattaessa käytimme Opettajista lyhennettä O ja Vanhemmista lyhennettä V. Kirjainten perään laitoimme haastateltavan järjestysnumeron, jotta lainausten alkuperä olisi helposti löydettävissä.

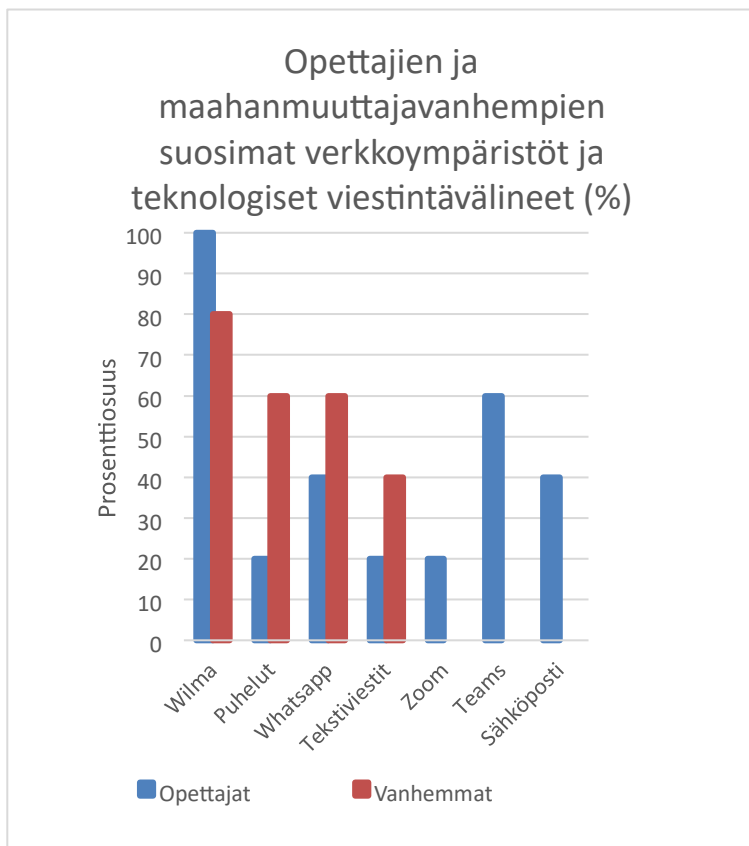
Tavoitteena oli, että viikoilla 38–41 lähetämme haastattelukutsut sekä sovimme haastattelut opettajien ja vanhempien kanssa. Viikoilla 42–43 analysoimme aineiston ja viikoilla 44–46

teemme johtopäätökset ja kirjoitamme lopullisen raportin. Saimme koko prosessin valmiiksi suunnitellussa aikataulussa.

5. Päätulosten esittely

5.1 Verkkoympäristöt, viestintäteknologia ja niiden käyttö opettajien ja vanhempien näkökulmasta

Verkkoympäristöt ovat nykyään suuressa roolissa kouluympäristössä sekä lasten että vanhempien kanssa tehdyssä yhteistyössä. Sekä opettajat että vanhemmat kertoivat, että Wilma on päivittäinen viestintäkanava, mutta käytössä on myös muita verkkoympäristöjä ja sovelluksia, kuten Teams, Zoom, Whatsapp, Classroom, sekä koulujen omia blogeja ja verkkosivuja. Myös perinteinen puhelinsoitto sekä tekstiviestit olivat edelleen käytössä. Toiset opettajat suosivat pelkästään Wilman käyttöä ja erityistapauksissa puhelimen kautta tehtävää yhteydenpitoa, kun taas toisilla oli selvästi useampi viestintäkanava aktiivisessa käytössä. Kaikki kuitenkin mainitsivat monipuoliset verkkoympäristöt ja sovellukset osana opettajantyötä. (Kaavio 2.) Vanhemmat olivat sitä mieltä, että puhelin yhteys joko soittamalla tai Whatsapp-sovelluksen kautta viestiminen on paras tapa saada vanhempi kiinni. Vanhemmat eivät maininneet juuri laisinkaan muita sovelluksia tai verkkoympäristöjä, eikä Wilman käyttökään ollut kaikille itsestään selvää, yksi vanhempi sanoi jopa, ettei käytä Wilmaa juuri ollenkaan.

Kuvio 2. Pylväskaavio opettajien ja maahanmuuttajavanhempien suosimista teknologisista viestintävälineistä ja verkkoympäristöistä.

”Eli Wilma pääasiassa ja sähköpostit sen lisäksi joissain tapausissa, mutta pääosin Wilma.” O4

“Joo eli Wilma, se oikeastaan on pääkanava. Sitten käytetään tota Zoomia jossa me käydään niitä kolmikanta keskusteluja vanhempien kanssa pandemian takia. Sitten meillä on Teams jota vanhemmat käyttää...” O3

“Kaikista parhaiten teho on puhelin. Puhelimen kanssa, jos opettajien kanssa on oman lapsen kanssa jotain ongelmia niin he saa yhteyttä heti vanhemmille.” V2

“Enimäkseen on wilma ja siinä niinku näkee, että opettajana laittaa, että onko läksy tehnyt tai mitään hän on hyvin käyttäytynyt... vaikka läksyt tekemättä, niin sitten taas vanhemmat kotona pystyy keskustella ja auttaa omaa lasta parantaa sitä hänen heikkoutta.” V2

Sekä vanhemmat että opettajat totesivat, että riippuu paljon asiasta sekä ajasta, mitä viestintä välinettä milloinkin käytetään. Vanhemmat korostivat sitä että puhelinsoitto on heille helpoin ja yksinkertaisin tapa silloin kun asia on kiireinen. Wilman kautta oli helpointa seurata koulumenestystä, kuten läksyjen tekoa ja muita merkintöjä.

“Se opettaja soitti heti ja jättää viestiä siis omalle vanhemmalle, mitä omalle lapselle on tapahtunut tai on tehnyt, niin sitten tota niin pystyi siinä auttamaan omaa lapsia paranemaan parempaan suuntaan.” V2

“Oikeastaan se riippuu asiasta mitä käsitellään, että mitä viestintätapaa käytetään,” O1

“Wilman kanssa mä vaan katselen, että mitä mun lapsen kanssa, miten on päivä mennyt, niinku heillä on mennyt.... mä en niinku viestitä sitä kauheasti vaan mieluummin tekstiviestitän jos se päivänä tai seuraavana päivänä mun lapset niinku on poissa niin mä lähdetään vaan tekstiviesti. Se niinku menee suoraan sillä opetella kun hänellä on aina kännykkä kädessä, niin hän näkee sitä heti.” V2

”Wilmassa käytetään päiväohjelma, koko lukujärjestys on siellä, viestintään toisen toisillemme, toiveet. Opettaja viestit ei enää käytetä vihkoviestinä, vaan käytetään wilman kautta siellä viestitään ja sitten jos lapset on sairastavat esimerkiksi mä lähetän suora siellä wilman kautta opettaja että esimerkiksi tänä päivänä lapset on kipeä ei tule kouluun ja palautteeseen lähetä viesti takaisin, että kiitos viestistä.” V3

Opettajien ja vanhempien näkemyksissä oli kuitenkin eroa siinä, miten he kokivat eri sovellukset ja viestintätavat. Opettajat kokivat Teamsin hyvänä tapana pitää kehityskeskusteluja ja vanhempainiltoja, kun taas vanhemmat suosivat kasvotusten tehtävää kanssakäymistä.

“... jos haluaa jutella vanhempien kanssa, on kaikista kivoin, mä ainakin tykkään teamsistä sen takia, kun se on parempi kuin puhelin kun siinä kuulee ja näkee toisen” O1

...tietenkin sit on ihan tulkki siinä välikätenä, mikä sit tavallaan vaikeuttaa näitä varsinkin tämmöisissä etäpalavereissa mitä on. niinse tuo siihen tavallaan semmoisen uuden aspektin, että sitten siinä on vielä se välikäsi ja sitä on aika vaikea niinku lukea.” O2

“Mä en tykkää sitä taas lainkaan, että siitä Teamsin kautta puhuu niinku käynnykällä tai tietokoneita, jutella teamsillä tätä niinku voi niinku tapahtua, ehkä opettajalla niin helpompi ja kauempi, hän ei pysty niinku lähteä mihinkään puhelimella, lähtee niinku juttelemaan vanhempien kanssa tai niin jutella kasvokain kun se on niinku opettajalle se kävis, mutta mä en tykkää kauhean kovin siitä Teamsistä kautta puhutaan, mut ehkä suurin osa ihmisillä se on niinku hyvä asia, että jos heilläkin on niin kauhean kiire ja Teamsi auttaa sitä että kotona on kaikki voi niinku olla yksi koneessa ääressä niinku jutella ja puhua asioita.” V2

Mutta mä en käytä sitä wilma, tosi harvoin mä wilma ilmoittaa opettajalle, että hei mulla on lapsi seuraavana päivänä hammaslääkäri tai lääkärinkäynti. Mä en käytä sitä.” V2

Vuonna 2020 alkanut Koronapandemia on myös vaikuttanut vahvasti siihen, miten ja minkälaisia yhteydenpitomuotoja on muodostunut. Lähes kaikki vastaajat olivat huomanneet sen vaikutuksen lisääntyneeseen verkkoympäristöjen käyttöön.

“Teams kuulemma se auttaa tällaista koronan aikaa, että se niinku pitää sitä väliä tota niin vanhempainilta välillä.” V2

“..ja sitten korona-aikana sitten tietysti ollaan käytetty niinkun tota Office 365:sta Teamssia, sitten niinkun sellasena välineenä sit myös huoltajien kans yhteistyöhön.” O5

”...whatsapp yleensä, on sekin kun oli se korona,..” V4

Asiat, joita verkkoympäristöissä käsiteltiin ja mitä sieltä haettiin, vaihtelivat vastaajan mukaan melko paljon. Siihen näytti vaikuttavan sekä opettajan että vanhemman oma aktiivisuus ja mielenkiinto.

”... (Wilmaa) viestien lähettelyyn ja tällaseen kommunikointiin plus sit siellä pitäis sen lisäksi vaikka poissaolot anoa tai ilmoittaa tai muuta... whatsappi on ollu sit öö esimerkiks jossain sellasis ko on tota esimerkiks ku on jonkun oppilaan arviointikeskustelu ja sit on ollu tilanteist jois huoltajalla ei oo tota niinkun tietokonett kun Teamssi toimii tietokoneella selaimen kautta ja tarvitaan tunnareita, mut jos ei oo tietokonetta esimerkiks niin mobiililaitteella ei pääse sit Teamssiin ilman officetunnareita, niin sit niinko tällasis teknisis tilanteissa kun on haluttu kuiten ottaa sellanen” O5

” Wilma on ensimmäinen yhteydenpito kanava ja siitä näen, jos lapsi on myöhästynyt, jos läksyt on jäänyt tekemättä, jos hän on aktiivinen tunnilla tai muu tunti häirintä. Kaikki mitä liittyy lapsen koulukäyntiin ja se on vähän niin kuin keskustelua kasvotusten. Saan tietää kaikki, kun se tapahtuu heti. WhatsApp on vähän samanlainen, mutta se on yleinen kaikille vanhemmille, vähä niinku silleen yleinen tiedote” V1

“ (Teamsissä) arviointi keskusteluja ja sitten niinku just jos on tehty jotain tuen asiakirjoja tavallaan just tällasis tilanteis mis normaalisti ollaan nähty face-to-face koululla, niin sitten niinku on ollu Teamssin välityksellä tai sit ihan jotkut verkostopalaverit, mis on sit ollu jotakin muita niinku paikan asiantuntijoita jotka on vaikka Tyks:sistä tai jotain terapeutteje tai jotain niin sellasissa, ” O5

“Mut muuten sitten whatsappii siis käytetään, tai siis itse käytän, kaikki opettajat ei niinkään, et ainakin nii se on helppo myös sellasissa päivittäisissä, et osa huoltajista lähettää helposti whatsappii esimerkiks jonkun et lapsemme on kipeä tai kysyy jotain asiaa whatsappissakin, et ihan tämmönen viestinnällinen kommunikointi se on jotenki ehkä sit vaan niinkun helpoin ja tavallisin ja sellanen niinku nopein viestintäväline monella ja itekki kyl tykkään siit sen takia.” O5

“Wilma, se oikeastaan on pääkanava. Sitten käytetään tota Zoomia jossa me käydään niitä kolmikanta keskusteluja vanhempien kanssa pandemian takia.

Sitten meillä on Teams jota vanhemmat käyttää, sitten meillä on tällöinen pohja missä on oppiaineet luokiteltu ja sinne sitten joko opettaja itse tai harjoittelija laittaa koulun kuulumisia, kuvia, linkkejä ja muuta.” O3

5.2 Verkkoympäristöjen merkittävyys maahanmuuttajavanhempien arjessa, sekä opettajien näkemykset eroista sen käytössä kantasuomalais- ja maahanmuuttavanhempien välillä

Kantasuomalais- ja maahanmuuttavanhempien aktiivisuudessa yhteistyössä opettajien kanssa on eroja, jotka johtuvat riippuu pitkälti kielitaidosta. Opettajat kertoivat, että esimerkiksi Wilman käyttö on välillä haasteellista myös suomenkielisille vanhemmille, joten on selvää, että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat ongelmissa, kun käyttökieli on vieras.

”Joo, kyllähän siinä niin kun näiden valtaväestön tarpeiden mukaan suunnitellaan nämä ohjelmat, niin siinä ei ole huomioitu näitä ja ehkä sitten siinä eniten haasteena on tämä kielitaito, niin tuota se siinä on sitten suurin haaste..” O3

”Kyl maahanmuuttajataustaisella huomaa selkeesti et se (verkkoympäristöjen käyttö) on vaikeempaa, esimerkiks se Wilman käyttäminen ja ymmärtäminen ja sen säännöllinen seuraaminen.” O5

Toisaalta maahanmuuttajavanhemmat kertoivat, että Wilma on heillä käytössä lähes päivittäin. Vastauksista nousi esille se, että vanhemmat ovat hyväksyneet ja sopeutuneet siihen, että suomalaisessa yhteiskunnassa vaaditaan verkkoympäristöjen hallintaa ja aktiivista käyttöä.

”Mun mielestä se on (Wilma) joka päivä, koska mun täytyy tarkistaa semmoinen, se lasten päivä on mennyt ja mikä lukujärjestys on ja mitä on viesti siellä jo on joka päivä” V4

”Joka päivä, katson wilmaa joka päivä. Olen vähän niinku online tilassa. Saan ilmoituksia aina kun tulee viesti, koska minulla on tärkeitä tietää, jos lapselleni on tapahtunut koulussa jotain, niin heti. Vastaan niihin mahdollisimman nopeasti, heti

kun saan mahdollisuuden siihen. vaikka viesti tulisi keskellä yöllä niin, on tärkeitä saada viesti heti.” V1

”Mä ymmärrän sellaset vanhemmat, jolle ei ole molemmat siis suomen kieli, isä tai äiti, ei tota niin osaa hyvin suomea eli uskon, että se on heille vaikeaa ymmärtää tai siis niinku oppia siitä mitä tää oikein niinku tarkoittaa. Mut se on heille taas on pakollinen nyt nykyään kaikki on pakollista oppia opetellaan näitä uutta asioita, uutta sovelluksia mitä tähän kouluun ja kunta on vaatinut että mitä vanhemmat täytyy niinku opetella tekemään lapsensa eteen.” V2

”Koska se nykyaikana se verkosta enemmän aikaa, wilman kautta viestintään ohjelmointi ja perinteiset ohjelma. Kaikki me käytämme aikaa muuttama tunti päivässä...” V3

Uudet sovellukset ja niiden lisääntynyt käyttö pandemian seurauksena tullee digiloikasta johtuen, koettiin myös auttaneen kommunikoinnissa koulun ja kodin välillä, ja että se on avannut sille uusia mahdollisuuksia.

...onneks on se mahdollisuus (Teams), koska sit on vielä se, että niinku puhuttu kieli voidaan ymmärtää, mutta kirjoitettu kieli on tosi vaikeeta lukea, niin jos on esimerkiksi eri kirjoitusysteemi omassa maassa.” O1

5.3 Vanhempien ja opettajien kohtaamat haasteet verkkoympäristöissä vieraskielisyyden näkökulmasta

Vieraskielisyys koettiin haasteelliseksi opettajien näkökulmasta, mutta vanhemmat olivat suurimmalta osalta sitä mieltä, ettei ongelmia juurikaan ole. Toki he tiedostivat oman kielensä vajavaisuuden, mutta eivät nähneet sitä ongelmana.

Opettajat taas kokivat, että he joutuvat tekemään paljon ylimääräistä työtä saadakseen tärkeät asiat kaikille vanhemmille tietoon. Monesti opettajat jopa täyttivät lomakkeita vanhempien puolesta, jolloin ylimääräisestä työstä koitui heille vaivaa.

“No ehkä just jotain tämmöisiä, kun tulee vaikka sellainen tilanne, että anoo lomaa, että selität sen suomeksi ja sitten kun sen Wilman käyttö muutenkin on

hankalaa, että vanhempi löytää sitten sieltä Wilmasta tämän oikean lomakkeen ja lähettää sen niin se on ehkä ollut sellaisia haasteellisimpia. Mun on pitänyt itse se sitten täyttää se siellä Wilmassa se lomake.” O3

”...sieltä (Wilmasta) sitä tarkistellaan jos on joku tosi tärkeä asia, et kenel pitää nyt vielä soittaa ja varmistaa erikseen se et on ymmärretty jos on joku tosi tärkeä viesti mikä pitäisi tavoittaa kaikki.” O5

”Kirjoittaminen, se on hankalinta minulle, jos vaikka haluan kirjoittaa jotain, niin ei se täydellinen ole. Maahanmuuttajana uskon, ettei se ole ongelmaa. kyllä opettaja tietää, mitä minä tarkoitan.” VI

Myös kulttuuritaustalla on merkitystä siihen, miten vanhemmat kommunikoivat kouluhenkilökunnan kanssa. Kulttuurierot aiheuttavat väärinymmärryksiä ja toisaalta vanhemmille saattaa olla vaikeaa myöntää, ettei ole ymmärtänyt lähetettyä viestiä.

”Niinku siitä jotenkin se on varmaan joku semmoinen kulttuuri ja sitten myöskin se kielimuuri mikä siinä on, et he haluaa olla hyvin kohteliaita ja sitten alle jää ehkä se mikä se todellisuus on että sitten eikä uskalleta sanoa sitä, mikä voisi olla niinku todellisuutta” O2

”He (maahanmuuttajavanhemmat) ei halua asettaa kouluhenkilökunnan auktoriteettia kyseenalaiseksi sillai et he osoittaisivat, että he ei ymmärrä, et se on sillai huonosti heille esitetty tai näin. Sit he vaan sanoo et ”Joo, kiitos” ja siit sitä huomaa et he ei oookkaan ymmärtäneet.” O1

Opettajat miettivät myös kulttuurieroja myös sen kannalta, miten vanhemmat ottavat negatiivista palautetta vastaan.

”Kaikki mitkä liittyy tavallaan haasteisiin ja ongelmiin et en usko et siin on mitään ongelmaa jos on asiat hyvin, et silloin varmasti se on ihan eri asia ottaa palaute vastaan jos on kyse myönteisistä tai tiedottamiseen liittyvästä mut jos tulee jotain haasteita ni sitteherkemmin maahanmuuttajataustaiset näkis henkilökohtaisesti kuin käyttäisivät verkkoympäristöjä.” O4

Ongelmia voi tulla myös tilanteissa, joissa vanhempien odotetaan jakavan perhettä koskevia arkaluontoisia asioita kuten esimerkiksi avioero, työttömyys tai lapseen liittyvät negatiiviset asiat. Vanhempi saattaa hävetä tai he pelkäävät opettajan tuomitsevan heidät, joten he saattavat jättää lapsen kannalta tärkeitä asioita kertomatta. (Säävälä, Turjamaa & Alitoppa-Niittamo. 2017, 45). Myös pelko silmätikuksi joutumisesta saattaa estää vanhempia jakamasta tietoa koulun kanssa. (Säävälä, 2012, 42)

5.4 Koulujen tarjoama apu maahanmuuttajavanhemmille viestintäteknologian käytössä

Koulut tarjoavat vanhemmille apua vain rajallisesti. Vanhemmat voidaan ohjata kanslistin tai sihteerin puheille, jotka neuvovat vanhempia taitojensa ja resurssiensa mukaan. Opetuskouluissa saattaa olla erillisiä maahanmuuttajaperheille suunnattuja resursseja, joiden avulla on mahdollista saada apua erilaisiin ongelmiin kodin ja koulun välisissä asioissa, mutta myös ihan käytännön ongelmiin, esimerkiksi verkkoympäristöjen tai teknologian käytössä.

“Sitten meillä on kaksi tällaista maahanmuuttajataustaista työntekijää, jotka puhuu sitten eri kieliä, niin meillä on sellainen “parkki-toiminta”, että voidaan ohjata myöskin vanhemmat sinne, se on Linkkioski nimellä siellä meidän koulun alakerroksessa, niin he on myöskin kodin apuna.” O3

Lasten taidot verkkoympäristöjen ja laitteiden käyttöön, ovat hyvät ja niitä tuetaan koulussa aktiivisesti, mutta vanhempien auttaminen on hyvin vähäistä.

“Meillä koulussa, no meillä on sillai tavallaan kun lapset saa, kun alakoululaiset lapset saa bädit ja yläkoululaiset saa läppärit, niin ne lapset saa kyllä apua koulusta mutta sitten se että pitäis niin kuin vanhempien saada esimerkiksi Wilman käytössä apua niin on se aika vähäistä, et se on sit et jotenkin luotetaan että niitä osataan käyttää” O1

“...ne lapset saa kyllä apua koulusta mutta sitten se että pitäis niin kuin vanhempien saada esimerkiksi Wilman käytössä apua niin on se aika vähäistä, et se on sit et jotenkin luotetaan että niitä osataan käyttää ja sit huomataan että ei siellä koskaan käydä katsomassa esimerkiksi viestejä tai tuntimerkintöjä, niin sitten ryhdytään käyttämään jotain muuta viestintäkanavaa.” O1

Enimmäkseen kuitenkin opettajien puheista kuului, että lapset toimivat vanhempiensa teknisinä tukihenkilöinä ja tulkkeina. Kuitenkin tällaisessa tilanteessa on vaarana, että tieto esimerkiksi vanhempainilloista ja koulussa järjestettävistä tapahtumista jää tiedottamatta, koska lapset saattavat pelätä, että joko he itse tai vanhempansa joutuvat hankalaan tilanteeseen esimerkiksi syrjinnän takia. (Crozier & Davis, 2007, 304).

“Sitten tietysti oppilaat itse on todella taitavia näiden sovellusten ja ohjelmien käytössä. Itse käytän aika paljon sitä, että oppilas avaa ohjelman ja vanhemmat oppii myöskin lapsilta niitä toimintoja.” O3

Vanhemmat taas näkivät omat digitaidot hyvinä ja kokivat että eivät tarvitse apua verkkoympäristöjen käytössä.

”En olla tarvinnut, mä seuraan siihen ohjeiden mukaan. Siellä löytyy ihan selkeä ohjaus mitenkä käytetään ja miten saadaan jos jotain mutkia tulee, selkeää ohjetta on.” V3

“Koulusta minä en tarvitse mitään apua päivittäisistä asioista, sen minä hallitsen hyvin. lyhyet viestit minä kirjoita itse ja ymmärrän kaikki, mitä opettaja kirjoita. Jos tulee jotain mitä en ymmärrän, aina löytyy ystävä tai minun lapseni auttaa. Opettajakin auttaa, jos tarvitsee apua. hän sanoi , että voin auttaa, jos minä tarvitsen apua.” V1

“Itse en ole teknologia käyttävä ihminen, osaan käyttää google, sähköpostia, päivittäisiä sovelluksia osaan. Muuta mitä en osaa käyttää pyydän apua.” V1

Vanhemmat kokivat saaneensa tarpeeksi apua koulujen käyttämien verkkoympäristöjen käyttöönotossa ja nyt heillä kaikilla sujui niiden käyttö hyvin. He myös kokivat, että apua kyllä saa, jos sitä tarvitsee ja osaa pyytää.

”Joo joo alussa oli semmoinen, että opettaja on antanut mulle se käyttäjätunnus ja tällöinen ja sano mimmoinen se toimii ja missä täytyy mennä sisälle ja tällöistä ja sitten sen jälkeen se menee ihan ok.” V4 ”...mä oon huomannut muiden ulkomaalaisten vanhempien kanssa kyllä, opettajat tai hoitajat on ohjannut heitä, että he saa siitä apua miten sitä ohjelmaa niinku käynnistetään ja miten saada sitä puhelimen sovellukseen ja auttaa heitä niinku tekemään sitä ohjelmaa. He kyllä saa sitä apua, että heitä ei jätetä niinku saamatta mitään apua.” V2

Aiemmassa tutkimuksessa Korhonen toteaa, että teknologisen laitteiden ja verkkoympäristöjen käyttöönotossa keskeistä on kaikkien asianosaisten perehdyttämisen laitteiden ja ympäristöjen käyttöön. Esimerkiksi vanhempien erilaiset taustat on huomioitava koulun puolesta ja varauduttava auttamaan ja tukemaan perheitä uusien sovellusten ja verkkoympäristöjen hallinnassa. Vanhempien ja perheiden yhteiset tapaamiset, kuten vanhempainillat, ovat oivallisia paikkoja tutustuttaa vanhemmat uusiin alustoihin ja muihin teknologiaan liittyviin asioihin. (Korhonen 2017, 190.)

5.5 Kulttuurien vaikutus vanhempien osallisuuteen ja sen kehittämismahdollisuudet

Vanhempien osallisuus koulun ja kodin yhteistyöhön on sekä kantasuomalais- että maahanmuuttaja perheissä, on yleensä yhden vanhemman vastuulla. Opettajat olivat kuitenkin melko yksimielisiä siitä, että kulttuuritausta vaikuttaa siihen, kumpi vanhemmista on yhteydessä kouluun.

“No, ei mun näkemyksen mukaan kyllä oo (eroja), et aika lailla yleensä tällöisessä yhteydenotossa on toinen huoltaja, joka on niinku enemmän

aktiivinen, ihan kummassakin (sekä maahanmuuttaja- että kantasuomalaisperheissä).” O2

“...riippuen siitä mistä maahanmuuttaja perhe tulee niin voi olla maa- ja kulttuuri kohtaisesti eroja, niin et toisis perheis on vain isä, joka pitää yhteyttä, ja sitten taas toisissa perheissä vain äiti joka pitää yhteyttä, riippuen niin kuin eri maista. Voisin sanoa et tuolta lähi-idän alueen maista niin sieltä tulevat isät pitävät yhteyttä, ja sit taas esimerkiksi venäjältä päin niin äidit pitää yhteyttä. Se on sillai aika selväkin ero.” O1

”Isä on useinmiten niinkun aktiivisempi osapuoli ja sit tota ja äitii ei välttämättä niin usin, mä en tiedä johtuaks se kielitaidosta, ei varmaan aina siitäkään, vai onk siin joku vaan sit kulttuurinen sellanen perinne tai joku muu mikä siin sit on taustal.” O5

”Aika usein on yksi vanhempi, et se on joteki kantasuomalaisillakin tyypillinen tai tyypillisempi tapa on et yksi vanhempi on yhteydessä et mä en koe et siin ois eroa tavallaan niinkun maahanmuuttajataustaisilla tai kantasuomalaisilla, mutta niillä tapauksil mis mä oon ollu osallisena niin se on useammin isä kuin äiti, ja ehkä sit toisaalta sit suomalaistaustaisilla se voi olla useammin äiti et siin mieles on.” O4

Kun vanhemmilta kysyttiin vanhempien osallisuuden jakautumisesta, oli vastauksissa havaittavissa, että äidit tekivät suurimmanosan yhteistyöstä. Isät jäivät pienempään rooliin. Toki kyselyssä vastanneet vanhemmat olivat kaikki itse naisia ja suomenkielentaidoiltaan hyvässä asemassa ja se saattoi vaikuttaa vastauksiin.

“Hänellä (puolisolla) on Suomen kieli taitoa on tosi heikko ja siihen vaan vaaditaan, että pitäisi ymmärtää, mitä opettaja haluaa tuo esille ja mun mies ei ymmärrä, ei välttämättä ymmärtä, mitä opettaja tarkoittaa. Se on niinku hankalaa, jos sanotaan, että mä oon töissä koko ajan ja mä en voi vastata puhelimeen ja opettaja soittaa mun miehelleni. Sitten hän vaan ymmärtää sanotaan 30% siitä mitä opettaja yrittää viestittää hänelle eli loppujen lopuksi loppupäivä opettajan täytyy soittaa mulle varmistaakseen, että asia menee perille.” V2

”kyllä joo se on semmoinen, että äiti hoitaa kaikki...voi olla, koska meillä on eri lukujärjestys tiedät, kun hän on bussikuljettaja, voi olla, että hän menekin töihin... joo mutta mun mielestä heillä on se teamsi tai semmoinen se video linkki...” V4

Opettajat toivoivat molempien vanhempien osallisuutta, esimerkiksi arviointi keskusteluihin. Opettajat kertoivat, että kun tällainen tilanne on, niin silloin lähetetään niistä erikseen pyyntö. Tämä koski sekä maahanmuuttaja- että kantasuomalaisperheitä.

“...niin sitten ihan niinku konkreettisesti sanoa siitä asiasta, että nyt olisi hyvä että molemmat osallistuvat. Sit mä uskon, että aika monessa muussa ihan kantasuomalaisen perheessä siihen osallistuu molemmat, jos sitä niinku tavallaan erikseen mainitaan että tämä olisi hyvä osallistua.” O2

Aiempien suomalaisen tutkimusten mukaan, jotka käsittelivät kaikkia vanhempia, eikä vain maahanmuuttajia, äideillä todettiin olevan enemmän huolta perheestään ja he kokevat stressin suurempana kuin isät. Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009) käsittelevät tätä perheen sisäistä epätasapainoa tutkimuksessaan, jossa todetaan vanhemmuuden tuovan iloa molemmille vanhemmille, mutta äidit uupuivat siitä enemmän. (Rönkä ym. 2009, 283.) Kodin ja koulun yhteistyössä äitien ja isien roolit ovat samalla tavalla sukupuolettuneita. Lapsen asioita hoiti yleensä äiti. (Metso 2004; Torkkeli 2001). Opettajat myös omalta osaltaan pitävät tätä yhteistyön rakennetta yllä ottamalla ensisijaisesti yhteyttä lapsen äitiin. Yhteistyössä kodin ja koulun välillä on siis Metson (2004) mukaan vakiintunut kulttuurinen työnjako joka näkyy yhteistyössä. (Metso 2004, 137–145; 197.) Jopa 67% Torkkelin tutkimukseen osallistuneista isistä kertoivat päävastuun lasten koulunkäyntiin liittyvästä yhteistyöstä olevan äitien vastuulla. Vaikka vastuu koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä oli äitien harteilla, haastattelemamme vanhemmat toivoivat tasavertaisempaa osallistumista koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön. He pohtivat omaa jaksamistaan ja vastuun jakaminen lasten koulunkäynnistä helpottaisi heidän mukaansa arkea ja vähentäisi äidin työmäärää.

“On tosi tärkeä, että vanhemmat, isä ja äiti ovat vierekkäin. Kuitenkin äidillä on raskas rooli lapsi asioista. Minun mielestä, jos isä on paikalla, niin on hyvä, että molemmat vanhemmat osallistuu. Vaikka äidillä on aina paljon aikaa, on silti tärkeä, että isä on mukana. Vanhempien välillä on hyvä olla puhetta ja että he tietävät asioista yhtä paljon. se helpottaa äitiä, ottaa pois

painoa häneltä. yksi tärkeä asia on yhteistyö vanhempien kesken, jotka asuvat yhdessä. opettaja voi antaa mielipiteitä ja ajatuksia, miten he voivat toimia yhdessä.” V1

Haastateltavien vanhempien lähömaat erosivat toisistaan, joten olimme siinä suhteessa tutkijoina onnistuneet saamaan kattavan haastateltavien joukon (Taulukko 1.). Kuitenkin haastateltavat olivat kaikki naisia joten tutkimuksessamme ei kuulu isien ääni kuin välillisesti.

Taulukko 1. Haastateltavien tausta.

tunniste	sukupuoli	lähtömaa
V1	nainen	Somali
V2	nainen	Vietnam
V3	nainen	Turkki
V4	nainen	Kongo
V5	nainen	Iran

Opettajat kertoivat kokemuksiaan maahanmuuttajaperheiden kanssa tehdystä yhteistyöstä niin, että vastauksissa nähtiin isien roolin olevan yhteistyössä suurempi kuin kantasuomalaisissa perheissä. Tämä on selkeässä ristiriidassa haastattelemiemme vanhempien vastausten kanssa. Talib (2002) on todennut, että kulttuuriset sukupuolten väliset erot perheiden vastuualueiden jakautumisessa korostuvat sellaisessa tilanteessa, jossa isät eivät pysy toimimaan perheen päänä samalla tavoin kuin ovat kotimaassaan toimineet. (Talib 2002, 23.) Yleensä isät omaksuvat itselleen roolin, missä isä toimii perheessään sivustakatsojana, vaimoan tukevana passiivisena osapuolena, tai perheen patriarkaanisena johtajana. (Haapio, Koski, Koski & Paavilainen, 2009, 89– 90). Esimerkiksi perheensä pääksi itsensä tunteva isä voi kokea, että hänen velvollisuutensa on toimia kodin ja koulun välillä asioiden hoitajana.

Flourin ja Buchananin (2004) mukaan isän osallisuus kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön on lapsen koulunkäynnin kannalta kuitenkin merkityksetöntä, jos perheessä on kaksi vanhempaa ja äiti on yhteistyöstä päävastuussa. (Flour & Buchanan 2004, 74, 141–153). Opettajat suhtautuivakin vastauksissaan molempien vanhempien osallisuuteen vähättelevästi ja kertoivat yleisen käytännön olevan se, että yhteydessä on vain yksi vanhempi, joka yleisemmin oli äiti. Tästä voisi päätellä, että opettajat yhtyvät Flourin ja Buchananin tuloksiin, eivätkä pidä yhteistyötä molempien vanhempien kanssa merkityksellisenä.

5.6 Opettajien ja vanhempien näkökulma yhteistyön kehittämismahdollisuuksista verkkoympäristöissä ja koulujen verkkoympäristöjen yleinen käytettävyys

Opettajat olivat melko tyytyväisiä jo käytössä oleviin viestintävälineisiin, mutta toki parantamisen varaakin löytyi. Yleistä helppokäyttöisyyttä toivottiin, koska esimerkiksi Wilman käyttö on vaikeaa myös osalle opettajista.

“...mä näkisin sen että kun niistä tulisi niin helppokäyttöisiä että esimerkiksi koulun henkilökunta pystyis niitä helpommin käyttämään, on semmosiakin henkilökunnanjäseniä jotka ei osaa edelleenkään käyttää ja sitten myöskin et ne olis helppokäyttöisiä tonne kotiin päin ja se että ne ottais huomioon erilaiset vähemmistöryhmät...” O1

Opettajat toivoivat myös vähemmistö kielten huomioimista verkkoympäristöjen suunnittelussa niin, että esimerkiksi käyttökielen voisi vaihtaa tai selkokielistää. Myös vanhemmat olivat samoilla linjoilla.

“Nämä käyttöliittymät on yleensä sellaisia et kun se kieli on semmonen et se sitten tulee vastaan mikä ei ole sitä puhuttua kieltä niin ne käsitteet ja termit saattaa olla tosi haasteellisia. Mutta sellaisen selko version missä vois kielenkin valita, niin semmonen vois olla ihan hyvä.” O3

“Selkokielineen (Wilma) on hyvä, jos olisi... Maahanmuuttajille pitäisi olla paikka missä saisi apua teknologian käytössä.” V1

”Siellä on ohjelmassa löytyisi, kun esimerkiksi mun miehen puhuu ruotsinkielen, siellä wilmassa löytyy ruotsinkielinen ohjelma ja siinä kautta hän viestittää opettajan kanssa ja varmasti löytyy joka koulussa sinne opettaja joka osaa ruotsinkieli.” V3

”Sen verran on mun mielessä parantamasta, olisi kiva jos esimerkiksi jollakin maahanmuuttaja kantaisia äitejä, joka ei puhu suomenkieli riittävässä, olisi vähän parempi siinä olisi jotain sanastoa tai sanakirja joka kääntää siihen mikähen haluat, välillä on kuullut mutta että kaverin kautta, että lapset kirjoittavat äidille viestin opettajalla. Ajatellen olisi parempi selkokielistä.” V3

“Juu ja sitten tota niin he kyllä pystyisit kääntämään omalla kielellään, mitä se suomen kieli oikein tarkoittaa, niin sitten he ymmärtää ja ja oppikin lisää siitä suomen kielen. Jos vain jätetään maahanmuuttajille tota niin niinku vaan selkeällä kielellä suomen kielellä, niin sitten he ei välttämättä opi suomen kieltä.” V2

Opettajat miettivät myös kuvallisten käyttöohjeiden lisäämistä alustoille. He pohtivat, että kuvatyökalun lisääminen toisi vanhemmille varmuutta siihen, että viesti on ymmärretty oikein. Yleisestikin kuvien lisäämismahdollisuutta toivottiin. Myös ääniviestien mahdollisuutta pohdittiin siltä kannalta, että se nopeuttaisi yhteydenottoa ja vastaamista.

“joo siis onhan wilma nyt siis siinä niinku kökkö, et esimerkiksi wilmaa mä kaipaisin minkä mä tiedän että se on tietoturva syy muutettu siihen hän ei pysty niin sanotusti viesti toiminnassa lisäämään kuvaa.” O2

”...ainakaan mitään visuaalist siin ei pystynyt Wilmassa jakamaan nyt viime kerralla et se on tavallaan se tekstinäkymä mikä siihen tulee et se vois auttaa myös joissain tapauksissa.” O4

”Mä mietin ihan tämmösten niiko ääniviestien mahdollisuus, et voisko semmonen olla mahdollista koska soittaminen on, niinko jotenkin tuntuu nykypäivänä olevan haastava homma, niin sitte koska opettaja ei välttämättä oo tavoitettavissa just sillä hetkellä, kun huoltaja haluais niin tavallaan se et pystyi vaikka jollain tavalla verkkoympäristön kautta laittaa sen ääniviestin ja sen oman huolensa ja ehkäpä opettajakin pystyis sit vastaamaan ääniviestein nopeemmin.” O4

Yleisesti digiloikan koettiin lisänneen yhteistyötä maahanmuuttajavanhempien ja opettajan välillä, ja siksi ajatus niiden käytön opettamisesta vanhemmille koulussa yhtä aikaa lasten kanssa sai positiivisen vastaanoton. Tällaisen yhteistyön mahdollisuutta ei ilmeisesti ollut käytetty kouluissa kovinkaan paljon.

“..se ajatus minkä tos just sain tos sun puheenvuorostas äsken et se olikin hyvä et myöskin vanhempia ruvettais opettamaan näiden käyttöön koulussa, sen takia että näiden verkkoympäristöjen avulla pystyis paremmin pitämään yhteyttä myös vanhempiin.” O1

Vanhemmat kuitenkin kokivat, että koulu on huomioinut maahanmuuttajat hyvin viestinnässään. Vanhemmat peräänkuuluttivat myös maahanmuuttajien omaa vastuuta kielen opettelemisesta.

”No ainakin mä huomaan kouluun on parantanut hyvin, että jos vaikka siinä vanhempi ja opettajan keskustelussa vanhemmat ei osaa hyvin suomen kieleen, niin pystyy heille hankkia tulkki. Se on hyvä yksi asia, ennen mä sanotaan 50 vuotta sitten, kun mun vanhemmat on vastattu tullut tänne Suomeen ja opettajat yrittää jutellaan vanhemman kanssa mitä omalle lapselle on niinku mennyt huonoksi, ei pysty niinku jutella vanhempien kanssa...” V2

”Mun mielestä maahanmuuttajien pitää opetelle kieltä, koska asumme Suomessa ja täällä puhutaan suomea. Selkokieli olisi hyvä, vaikka opettajat yrittää puhua selkokielellä ja helppoa suomea.” V1

6. Johtopäätökset

Jotta voimme lähteä tekemään johtopäätöksiä keräämämme aineiston perusteella, on myös otettava huomioon digitalisaation merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä aiemmat tutkimukset, joita aiheesta on tehty. Suomalaisen yhteiskunnan digitalisaatio alkoi kehittymään jo 1980-luvulla ja nyt 2020-luvulla digitaalisesta teknologiasta on tullut olennainen osa ihmisten arkea. Digitalisaatio näkyy myös koulun ja kodin välisessä yhteistyössä ja sen vaikutuksista tähän yhteistyöhön on saatu tuloksia myös aiemmista tutkimuksista. Korhosen väitöskirjassa (2017) todettiin, että digitaalinen teknologia on monipuolinen ja toimiva yhteistyöväline koulun ja kodin välillä. Tuloksista näkyi myös se, että vanhempien kynnys osallistua lapsen oppimiseen ja koulunkäyntiin madaltuu, kun käytössä on erilaisia verkkoympäristöjä. Meidän tutkimuksessamme, joka keskittyi vain maahanmuuttajavanhempien ja opettajan väliseen yhteistyöhön, tulokset olivat saman suuntaisia, mutta ongelmia ja haasteita sekä viestintävälineiden moninaista käyttöä, oli enemmän. Kaikki haastateltavat mainitsivat Wilma-käyttöjärjestelmän suurimmassa roolissa olevana verkkoympäristönä koulun ja kodin välisessä viestinnässä, mutta Wilman rinnalla viestintävälineenä toimi kuitenkin useita muita sovelluksia ja verkkoympäristöjä. Myös perinteiset puhelut ja tekstiviestit kodin ja koulun välillä olivat toisinaan toimivin tapa olla yhteydessä. Erityisesti vanhemmat kokivat puhelinoimit ja viestit helpoimpana tapana kommunikoida koulun kanssa. Sekä opettajien että vanhempien kiireinen arki määritteli sen mitä kommunikaatiovälineitä he kulloinkin käyttivät. Wilma koettiin kuitenkin helpoimpana tapana seurata lapsen koulumenestystä.

Sinkkonen ja Kyttälä (2014) ja Säävälä (2013) ovat saaneet maahanmuuttajavanhempien yhteistyön laadusta ennen koronapandemiaa tuloksia, jotka viittaavat siihen, että yhteistyö maahanmuuttajavanhempien ja koulun välillä oli rajoittunut koskemaan vain S2-opetusta. (Sinkkonen & Kyttälä, 2014; Säävälä, 2013). Korona pandemia pakotti yhteistyön verkkoympäristöihin, jolloin yhteistyön laatu muuttui. Sen nähtiin tiivistäneen kodin ja koulun yhteistyötä, koska vanhemmat ja opettajat joutuivat olemaan yhteydessä useammin. Haastattelujemme perusteella teimme tulkinnan, että vanhemmat olivat tyytyväisiä mahdollisuuteensa olla yhteydessä kouluun reaaliajassa ja siihen, että pystyivät seuraamaan

lapsensa koulunkäyntiä ja menestystä Wilman kautta. Kuitenkin, vaikka korona pandemian takia yhteistyö lisääntyi verkkoympäristöissä, edelleen vanhemmat toivoivat kasvotusten käytävää kommunikointia sekä puhelimesta käytäviä keskusteluja verkkoympäristöjen sijaan. Tämä johtui yleensä siitä, että kirjoittaminen ja suomenkielisen tekstin tulkitseminen oli haastavampaa kuin puhutun viestinnän ymmärtäminen ja tuottaminen. Myös opettajat kokivat kielelliset haasteet työtään kuormittavaksi tekijäksi. Maahanmuuttajavanhemmille viestiessä, oli väärinymmärrykset yleisiä, opettajat joutuivat käyttämään kääntäjää tai vanhemmat eivät lukeneet lähetettyjä viestejä.

Kuitenkin opettajat selkeästi olisivat halunneet, että viestintä tapahtuisi homogeenisesti kaikkien oppilaiden perhein kanssa ja siksi eri välineet, kuten puhelut, tekstiviestit ja erilliset sähköpostit koettiin raskaina toteuttaa yksilöllisesti eri perheille. Ristiriitaisesti opettajat eivät koulut yleisestikään haastattelujen perusteella olleet kuitenkaan kovin aktiivisesti panostaneet vanhempien tukemiseen verkkoympäristöjen käyttöönotossa. Myös vuonna 2018 tehdyn vanhempien barometri-tutkimuksen vastauksissa ilmeni, että koulujen ja kodin välisessä viestinnässä lapsen asema viestintuojana oli Wilman rinnalla tärkeässä osassa. (Mertaniemi 2018, 31–32.) Samanlaisia tuloksia tuli myös meidän tekemässä tutkimuksessa. Lapset sopeutuvat uuteen kulttuuriin sekä muutoksiin helpommin kuin aikuiset. Tämä luultavasti on syynä siihen miksi lapset päätyvät viestinviejiksi kodin ja koulun välillä. Lapsien taitojen kehitystä tuettiin kyllä, mutta vanhempien auttaminen oli vähäisempää tai olematonta. Opettajat myös olettivat, että lapset kyllä tulkaavat viestit vanhemmilleen, jolloin lasten harteille laitettiin sellainen vastuu, joka ei niille kuulu. Lapsien oletettiin siis toimivan tulkkeina vanhempiensa ja opettajien välillä vaikka siinä olisikin riskinä, että viestit eivät mene perille asti.

Korhosen (2017) tutkimuksessa mainitaan koulun antaman tuen merkitys vanhempien verkkoympäristöjen käytössä. Sitä pitäisi saada riittävästi jo lapsen koulupolun alkuvaiheessa ja esimerkiksi vanhempainilloissa. Myös monipuolinen matalankynnyksen tuen pitäisi olla pysyvää ja jatkuvaa. Koulujen vanhemmille antaman tuen määrään vaikuttaa kuitenkin oleellisesti kuntien resurssien rajallisuus, joka sekä vanhempien tuen saantiin että opettajien omaan jaksamiseen. Vanhemmat itse arvioivat omat taitonsa verkkoympäristöjen käytössä hyväksi ja kokivat että osaavat kyllä toimia niissä ja saatu apu on riittävä. Kuitenkin, kun kysyimme kehittämisehdotuksia viestintävälineille, vanhemmat toivoivat viesteissä käytettävän

kielen yksinkertaistamista tai kielen vaihtamismahdollisuutta. Tästä voimme olettaa, että suomen kielellä tulevat tiedotteet ja viestit koettiin kuitenkin haasteellisiksi.

Widding (2013), Torkkeli (2001) ja Metso (2004) ovat todenneet aiemmissä tutkimuksissa, että äidin rooli yhteistyön ja keskustelun aktiivisena edustajana on korostunut kodin ja koulun yhteistyössä. Meidän tutkimukseemme osallistuneet vanhemmat olivat myös kaikki äitejä, joilla oli selkeästi sellainen näkemys, että vastuu lasten koulun kanssa kommunikoinnista oli myös maahanmuuttajilla painottunut äitien tehtäväksi. Eli tässä vanhempien haastattelujen perusteella voisi ajatella, ettei maahanmuuttajuustautalla ole merkitystä siihen, kumpi vanhempi on aktiivisessa yhteydessä kouluun. Tässä näkyi selvä ristiriita opettajien vastauksissa verrattuna vanhempiin. Opettajat kokivat, että usein maahanmuuttajaperheissä isät olivat aktiivinen kodin edustaja koulun ja kodin välisessä viestinnässä. Kulttuuristen erojen rinnalla vanhempien kielellisten taitojen eroavaisuudet korostuivat. Se vanhempi, joka oli oppinut suomen kielen paremmin, oli yleensä myös vastuussa koulun ja kodin yhteistyöstä. Haastateltavaksemme valikoitui sattuman kautta tässä tutkimuksessa vain maahanmuuttaja äitejä, jotka olivat kotoutuneet hyvin suomalaiseen yhteiskuntaan ja joiden suomen kielen taidot olivat hyviä. Kuitenkin opettajien vastauksista voimme päätellä, että kulttuurinen eroavaisuus vanhempien osallisuudessa yhteistyöhön, näkyy silloin kun isä on myös kotoutunut ja oppinut suomen kielen. Silloin isät myös osallistuivat aktiivisesti yhteistyöhön, mutta äidit jäivät takalalle.

Kauppilan tutkimuksessa (2012) tuli esille, että molempien vanhempien aktiivinen rooli on kuitenkin tärkeää ja vanhemmilla on myös siihen halua. Toive vuorovaikutuksen syventämisestä tuli esille sekä vanhemmilta että opettajilta. (Kauppila 2012, 130–131, 149–150, 153.) Meidän tutkimuksessamme tämä näkyi myös vanhempien vastauksista. Vanhemmat kertoivat, että tasaisemmin jakautunut vastuu koulunkäynnistä helpottaisi äidin työmäärää, jolloin yhteistyön ylläpito ei koituisi yhdelle vanhemmalle liian raskaaksi. Yllättävää kyllä Flourin ja Buchananin (2004) mukaan isän osallisuus kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön on lapsen koulunkäynnin kannalta merkityksentöntä, jos perheessä on kaksi vanhempaa ja äiti on yhteistyöstä päävastuussa. (Flour & Buchanan 2004). Opettajat olivat samoilla linjoilla ja heidän vastauksistaan pystyttiin päättelemään, ettei ole kovin yleistä kantasuomalaisien kesken, että molemmat vanhemmat olisivat yhteydessä kouluun. Yleensä päävastuu yhteydenpidosta oli yhdellä vanhemmalla. Voidaan kuitenkin miettiä, olisiko

maahanmuuttajavanhempien osallistuminen ja siihen sitoutuminen yhteistyöhön parempaa, jos verkkoympäristöt olisivat molempien vanhempien käytössä ja linkit vanhempainiltoihin, kehityskeskusteluihin ja muihin tulisivat kummallekin vanhemmalle.

7. Pohdinta

Kotoutumisen epäonnistumisesta olemme nähneet surullisen esimerkin naapurimaastamme Ruotsista. Jotta Suomessa voitaisiin välttyä Ruotsin kaltaisilta ilmiöiltä maahanmuuton ja kotoutumisen kentällä, on lasten ja nuorten koulunkäynnin yhdenvertaisuudella suuri merkitys. Kun mietitään tapoja, joilla mahdollistetaan yhdenvertaisuus koulumaailmassa, on kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä suuri merkitys. Yhteistyön siirtyessä koko ajan enemmän verkkoympäristöihin, olisi varmistettava, että jokaisella vanhemmalla on yhtäläiset mahdollisuudet käydä keskustelua koulun kanssa sekä seurata lapsensa menestystä.

Edellytyksenä sille, että me yhteiskuntana voisimme paremmin vastata kotoutumisen haasteisiin, on ymmärrettävä eri maista tulevien taustoja ja heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään koulumaailmasta. Vertailemalla Suomen suurimpia maahanmuuttajaryhmiä esimerkiksi somalialaisia ja venäläisiä, voidaan nähdä yhteiskuntien erilaisten rakenteiden vaikutus siihen, miten tietyt ryhmät käyttäytyvät suomalaisessa yhteiskunnassa. Somaliassa lukutaito on edelleen harvinaista ja koulunkäynti on harvojen ulottuvilla. (Koskinen, Sainio & Rask, 2012, 199, 201.) Venäläinen kulttuuri on hieman lähempänä suomalaista kulttuuria, koska peruskoulujärjestelmä on samankaltainen ja venäläisillä on mahdollisuus jatkokouluttautua. (Puolustusministeriö 2008, 13) Myös miesten ja naisten välinen tasa-arvo eroaa toisistaan huomattavasti. Venäjällä miehen ja naisen välinen suhde on tasavertainen ja mies osallistuu myös lasten hoitoon ja kasvatukseen, vaikka ei kuitenkaan niin suuressa määrin kuin pohjoismaissa. (Rotkirch 2007, 19–21.) Somaliassa naisen asema on heikko ja hän on alisteisessa asemassa mieheen verrattuna. (Tiilikainen 2003, 33–34, 280–281.) Tämä vaikuttaa lasten kasvatustapoihin ja näillä kulttuuritaustojen eroilla on vaikutusta siihen, minkälaisia odotuksia perheillä on suomalaiselle koulujärjestelmälle ja sen roolista kasvattajana. (Säävälä 2013, 121).

Myös joidenkin opettajien asenteet voivat olla syrjiviä maahanmuuttaja oppilaita ja heidän vanhempiaan kohtaan. Toisaalta asenteet koulua kohtaan, voivat olla myös kielteisiä sekä maahanmuuttaja vanhemmilla että oppilailla itsellään. Tällöin luottamuksellista vuorovaikutusta ei synny tai se jää pinnalliseksi. Tähän saattaa vaikuttaa se, että kielitaito vanhemmalla on heikkoa tai se puuttuu kokonaan. (Säävälä 2013, 121, 123, 127, 129.) Yhteenvetona voitaisiin siis sanoa, että monikulttuurisessa koulumaailmassa asenteet, kasvatuskäsitteet, kasvatusroolit, tiedonkulku sekä kielitaito ovat keskeisimpiä asioita, jotka yhteiskunnan tulisi huomioida. (Yan Guo 2006, 83). Nämä kaikki edellä mainitut asiat tulivat esille myös haastattelujemme kautta. Opettajien haastatteluissa kuului asenteellisuus ja ennakkoluuloisuus siinä, miten he suhtautuivat maahanmuuttajaperheiden haasteisiin. Kasvatusroolit ja käsitteet olivat selkeästi läsnä, kun puhuttiin yhteistyöstä koulun ja kodin välillä. Kulttuurin merkitys näkyi selvästi sekä vanhempien että opettajien vastauksissa.

Huolimatta siitä kummalle vanhemmalle yhteistyö koulun kanssa painottuu, voidaan siitä huolimatta olettaa, että yhteyden pito ja tiedonsaanti ovat nopeutuneet uusien teknologisten välineiden ja verkkoympäristöjen avulla. Nopeutunut tapa saada opettajia kiinni saattaa välittää vanhemmille tunteen yhteenkuuluvuudesta ja välittävästä kouluympäristöstä. Niin kuin tutkimuksestammekin kävi ilmi, haasteita onnistuneessa yhteistyössä on. Tiedon kulku ja kielitaito nousivat haastatteluissa esille selkeästi suurimpana haasteena viestintäteknologian käytössä yhteistyövälineenä.

Vaikka haastatteluissa ei kaikki vanhemmat maininneetkaan haasteita teknisten laitteiden kanssa, voidaan silti pohtia, onko syy siihen, että joidenkin maahanmuuttajavanhempien yhteistyö on heikkoa koulujen kanssa se, että laitteita tai alustoja ei osata käyttää. Korhosen (2017) aikaisempi tutkimus antaa kuitenkin näyttöä siitä, että mitä enemmän verkkoympäristöjen käyttönotossa vanhempia tuetaan, sitä parempia tuloksia saadaan vanhempien osallisuudesta. Onkin tärkeää, että koulumaailma ymmärtäisi miten tärkeää on, että sovitaan yhteisiä toimintamalleja ja pelisääntöjä siitä mitä verkkoympäristöjä käytetään ja miten niiden käyttö mahdollistetaan myös vieraskielisille vanhemmille. Siihen vastaaminen voidaan nähdä kotoutumisen sekä maahanmuuttajalasten oikeuksien toteutumisen edellytyksenä.

Koulun ja kodin yhteistyön kehittämiseksi on tekeillä jo uusi Wilman korvaava verkkoympäristö, jonka osa opettajistakin haastatteluissa mainitsi. DigiOne-alustan on tarkoitus tulla testikäyttöön vuonna 2023. (DigiOne – Oppimisen uusi ekosysteemi 2021) Haastatteluissamme kysyimme opettajilta, minkälaisia muutoksia opettajat toivoisivat verkkoympäristöihin, jotta kommunikointi maahanmuuttaja perheiden kanssa olisi sujuvampaa. Opettajat esittivät toiveita siitä, että uudessa järjestelmässä viestien lähettämisen sujuvuutta olisi parannettu ja kuvien lähettäminen kommunikoinnin tukemiseksi olisi otettu huomioon. Myös kielen vaihtamiseen ja lomakkeiden kielivaihtoehtoihin toivottiin parannusta. Samaa toivoivat myös vanhemmat. Kuitenkin kunnille 22.11.2022 järjestetyssä Tiera Café - Digi One Webinaarissa tuli ilmi, että kieli vaihtoehtoja tulee vain kolme, suomi, ruotsi ja englanti. Muita kieliä ei tämän hetkisen suunnitelman mukaan ole mahdollista valita. Kuitenkin Wilmaan verrattuna on positiivista, että kielivaihtoehtoihin on tullut englanti virallisten kielten lisäksi. (Digi One Webinaari 22.11.2022) Tutkimuksessamme ilmeni toiveita kuvien lähettämisen mahdollisuudesta ja Webinaarissa kysytyämme asiasta selvisi, että ympäristöön on tulossa whatsappin tyylinen reaaliaikainen viestintä mahdollisuus, jossa myös kuvien lisääminen on mahdollista. (Digi One Webinaari 22.11.2022) Maahanmuuttajavanhemmat suosivat tutkimuksemme mukaan perinteisimpiä viestintätapoja, kuten puheluita, whatsapp viestejä ja tekstiviestejä. Uuden järjestelmän voidaan siis nähdä vastaavan tähän tarpeeseen. DigiOnen käyttöön otossa kunnilla on vastuu vanhempien perehdyttämisestä ja ohjeistuksesta, joitain yhteisiä ohjeistuksia kuitenkin pohditaan koeryhmän kokemusten perusteella. Tässä voisi ajatella että riippuu aivan koulusta, kuinka hyvin esimerkiksi vieraskielisten vanhempien perehdytys tapahtuu. Sama näkyi meidän tutkimuksen tuloksissa, joissa koulujen välillä oli paljonkin eroa siinä miten vanhempien perehdytyksestä oli huolehdittu.

Teknologiaa käytettäessä koulun ja kodin yhteistyössä, korostui sekä vanhempien että opettajien vastauksista molemminpuolisen toimijuuden merkitys, joka tarkoittaa vanhempien ja opettajien aktiivista osallisuutta. Jotta tämä olisi mahdollista kaikille perheille, olisi tärkeää, että verkkoympäristöjen suunnittelussa otettaisiin huomioon monikulttuurinen ja tarpeiltaan eroava perheiden kirjo. Myös perehdytys verkkoympäristöjen käyttöön on tärkeää, jotta vanhemmat pystyisivät ottamaan verkkoympäristöt aktiiviseen käyttöön ja hyödyntämään niiden koko potentiaalia. Nähtäväksi jää, vastaako uusi alusta maahanmuuttajien ja opettajien toiveisiin yhteistyön kehittämisestä ja onko kehittämisessä otettu huomioon myös vieraskieliset vanhemmat.

8. Tutkimuksen rajoitteet

Koska tutkimuksemme on laadullinen ja haastateltavien n. on viisi, on meidän tutkimuksen tekijän asemassa oltava kriittisiä tutkimuksen luotettavuutta kohtaan. Näin pienellä haastateltavien määrällä on valikoitumisen riski suuri. Tässä tutkimuksessa tutkittavat vanhemmat olivat kaikki naisia. He olivat myös hyvin kotoutuneita ja heillä oli suomen kielen taito hyvin hallussa. Nämä rajoittavat tutkimuksen yleistettävyyttä, eikä päätelmiä voi ulottaa koskemaan kaikkia maahanmuuttajia. Toisaalta kaikki vanhemmat, joita haastattelimme, olivat eri kulttuureista ja tuloksissa oli selkeää saturaatiota, joten tutkimus antoi kuitenkin arvokasta tietoa maahanmuuttajien näkemyksistä ja synnytti meissä halun perehtyä aiheeseen syvemmin. Tutkimuksemme on kandidaatin tutkielma, joten meillä ei opiskelijoina ollut mahdollista käyttää tutkimushaastatteluja tehdessä tulkkipalveluita, koska resurssit tutkimukselle ovat rajalliset. Kuitenkin jatkotutkimukselle olisi tulostemme perusteella edellytystä. Esimerkiksi mielenkiintoista olisi tutkia selittääkö suomen kielen osaaminen, kulttuuritausta vai joku käytännön asia, esimerkiksi työ tai muut aikataulut, sukupuolten välistä eroa vanhempien osallistumista koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Jatkotutkimuksessa tulisi myös huomioida kielen rajoitteet niin, että haastateltaviksi päätyisi mahdollisimman laaja otos taustoiltaan toisistaan poikkeavia ihmisiä. Jatkotutkimusta suunniteltaessa sukupuolten kulttuuriset eroavaisuudet tulisi huomioida niin, että haastateltavina olisi sekä isiä että äitejä. Myös haastateltavien määrä täytyisi olla laajempi kuin meidän tutkimuksessamme oli. Näin tutkimuksen voisi saada kattamaan luotettavammin koko maahanmuuttajavanhempien moninaisen joukon. Mikäli jatkotutkimusta tehdään, olisi hyvä huomioida uusi Digi One verkkoympäristö ja ajoittaa tutkimus vasta sen käyttöönoton jälkeen.

Lähteet

- Adams, K. S. & Christenson, S. L. 2000. Trust and the Family-School Relationship Examination of Parent-Teacher Differences in Elementary and Secondary Grades. *Journal of School Psychology*.
- Alitolppa-Niitamo, A. Söderling, I. & Fågel, S.(toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. 2005. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Alitolppa-Niitamo, A. Söderling, I. & Fågel, S. 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahanmuuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. Monikulttuurinen osaamiskeskus
- Comer, J. P. & Haynes, N. M. 1991. Parent Involvement in Schools: An Ecological Approach. *The Elementary School Journal*, 91:3.
- Crozier, G. & Davies, J. (2007). Hard to reach parents or hard to reach schools? A discussion of home-school relations, with particular reference to Bangladeshi and Pakistani parents. *British Educational Research Journal*, Vol. 33 (no. 3).
- DigiOne – oppimisen uusi ekosysteemi (2021) Verkkójulkaisu. Luettu 11.11.2022. Saatavissa: <https://www.DigiOne.fi/wp-content/uploads/2021/08/DigiOne-hankkeen-esittely.pdf>
- Epstein, J.L. 1994. Theory to Practice: School and Family Partnerships Lead to School Improvement and Student Success. Teoksessa Cheryl L. Fagnano & Beverly Z. Werber (toim.) *School, Family and Community Interaction: A View from the Firing Lines*. Boulder, CO: Westview Press, 39–5
- Epstein, J. L. 2002. *School, family and community partnership: Your handbook for action*. Thousand Oaks, Ca: Corwin Press
- Epstein, J. L. & Dauber, S. L. 1991. School Programs and Teacher Practices of Parent involvement in Inner-City Elementary and Middle Schools. *The Elementary School Journal*, 91: 3
- Eskola, J & Suoranta, J. 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tallinna: Vastapaino
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2011. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press. Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Flour, E. & Buchanan, A. 2004. Early father's and mother's involvement and child's later educational outcomes *British Journal of Educational Psychology*.
- Guo, Y. 2006. "Why Didn't They Show Up?" Rethinking ESL Parent Involvement in K-12

Education. TESL Canada Journal. 24 (1). Luettu: 16.10.2022

<http://www.teslcanadajournal.ca/index.php/tesl/articl> Haapio, S., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen R. 2009. Perhevalmennus. Edita Publishing: Porvoo.

Halila, Aimo. 1949. Suomen kansakoululaitoksen historia. 3, piirijakoasetuksesta oppivelvollisuuteen. Porvoo: WSOY

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Jeynes, W. 2010. Effects of parental involvement on experiences of discrimination and bullying. In W. Jeynes (Eds.), Family factors and the educational succes of children. NY: Routledge.

Jokikokko, Katri. 2014. Artikkelissa Mä olen mä. Tiina Tikkanen. 14–19. Opettaja-lehti 10/2014.

Kauppila, Jorma. 2012. Interaction between multicultural homes and schools in Finland. Teoksessa Marjaana Soininen & Tuula Merisuo-Storm (toim.) HomeSchool Partnership in a Multicultural Society. Rauma: Department of Teacher Education.

Korhonen T. 2017. Kodin ja koulun digitaalinen kumppanuus. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta, opettajankoulutuslaitos.

Koskinen, S.; Sainio, P. & Rask, S. 2012. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Castaneda, A.; Rask, S.; Koponen, P.; Mölsä, M. & Koskinen, S. (toim.). 2012. Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi - Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus [THL].

LaRocque, M., Kleiman, I. & Darling, S. M. 2011. Parental Involvement: The Missing Link in School Achievement. Preventing School Failure 55 (3).

Latvala, J-M. 2006. Digitaalisen kommunikaatiosovelluksen kehittäminen kodin ja koulun vuorovaikutuksen edistämiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Latvala, J-M. 2007. Tietotekniikasta tehoa kodin ja koulun yhteistyöhön. Psykologia (5).

Martikainen, T., Saari, M. & Korkiasaari, J. 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Melin, H. 2005. Vertailevan tutkimuksen monet lähtökohdat. Teoksessa P. Räsänen, A-H. Anttila & H. Melin (toim.) Tutkimusmenetelmien pyörteessä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Mertaniemi, R. 2018. Vanhempien Barometri 2018. Koululaisten vanhempien näkemyksiä lapsen koulunkäynnistä sekä kodin ja koulun yhteistyöstä. Suomen Vanhempainliitto & Förbundet Hem och Skola i Finland.

- Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatusta – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences 19. Väitöskirja
- Niemi, H., Kynäslahti, H. & Vahtivuori-Hänninen, S. (2013). Towards ICT in everyday life in Finnish schools: seeking conditions for good practices. *Learning, Media and Technology*, 38(1).
- Nissilä L. 2009. Maahanmuuttajien koulutus Suomessa. Teoksessa Nissilä L. & Sarlin H.-M. (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. 2. painos. Helsinki: Opetushallitus
- Opetushallitus, 2016. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. Luettu: 16.11.2022 . http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkimus/perusopetus/kodin_ja_koulun_yhteistyö
- Pitkänen P. 1998. Monikulttuurinen koulu: kulttuurinen kohtaaminen opetustyössä. Joensuu: Joensuun yliopisto
- Puolustusministeriö 2008. Haasteiden venäjä. Helsinki: Edita Prima Oy
- Rastas, A. 2005. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Rotkirch, A. 2007. Venäläiset perheet murroksessa. Teoksessa Korhonen, E. (toim.). 2007. Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Rönkä, A., Malinen, K., Lämsä, T. 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. PS-kustannus. Juva.
- Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä – Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 41/2011.
- Säävälä, M. 2013. Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.
- Säävälä, M., Turjanmaa, E., & Alitolppa-Niitamo, A. (2017). Immigrant homeschool information flows in Finnish comprehensive schools. *International Journal of Migration, Health and Social Care*, Volume 13 (1), 39–52. DOI 10.1108/IJMHS-10-2015-0040
- Talib, M. 1999. Toiseuden kohtaaminen koulussa. Opettajien uskomuksia maahanmuuttajaoppilaista. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, tutkimuksia 207
- Talib M. 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy

Talib, M. Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu – avaimia opettajille. Vantaa: WSOY

TENK- TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa, 4–7.

Tigert, J. 2020. Pandemian aikaista kielipedagogiikkaa: Näkökulmia maahanmuuttajien etäopetukseen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(5). Luettu: 20.11.2022
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/71762>

Tiilikainen, M. 2003. Arjen Islam. Somalinaisten elämää Suomessa. 2. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Torkkeli, M. 2001. Koulutulokkaiden isät lastensa koulunkäynnin tukena. Helsinki: ITLA ja Helsingin yliopiston kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Väitöskirja.

Turney, K. & Kao, G. 2009. Barriers to school involvement: are immigrant parents disadvantaged? *The journal of educational research* 102(4).

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022. Tiedotteet 2022. Valtion kotouttamisohjelma: Kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja työvoimapalvelu-uudistuksen yhtymäkohdat Mira Karppanen 31.5.2022
[PowerPoint-esitys \(tem.fi\)](#)

Sinkkonen, H. M. & Kyttälä, M. (2014). Experiences of Finnish teachers working with immigrant students. *European Journal of Special Needs Education*, 29(2).

Vuorinen, J. 2000. Koti ja koulu – ontuva parivaljakko. Teoksessa Vuorinen, Jukka (toim.) *Arviointi ja kehityskeskustelu. Koko kuva oppijasta*. Jyväskylä: PS-Kustannus

Widding, G. 2013. Practices in home–school cooperation –. *Teaching Education*, 24:2

Webinaari 22.11.2022. Tiera Cafe. Puhujina Seija Tiuhonen, palvelupäällikkö ja Taina Uusillikainen, liiketoimintapäällikkö, Kuntien Tiera Oy.

Taulukot ja kuvat

Taulukko 1. Haastateltavien tausta

Kuvio 1. Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa 1991–2021

Kuvio 2. Pylväskaavio opettajien ja maahanmuuttajavanhempien suosimista teknologisista viestintävälineistä ja verkkoympäristöistä.

Liitteet

Liite 1. Opettajien haastattelun runko

1. Minkälaisia eri verkkoympäristöjä ja viestintäteknologiaa koulussanne on käytössä yhteistyövälineenä vanhempien kanssa ja minkälaisissa asioissa te niitä käytätte?
2. Oletko huomannut jotain eroa verkkoympäristöjen käytössä kantasuomalais- ja maahanmuuttaja vanhempien välillä?
3. Onko joitain asioita jotka ovat erityisen hankalia selvittää verkkoympäristöissä vieraskielisen vanhemman kanssa?
4. Onko maahanmuuttajavanhemmilla mahdollista saada apua teknologisten laitteiden ja verkkoympäristöjen käytössä?

5. Miten omasta mielestäsi vieraskielisten perheiden ja opettajan välistä yhteistyötä verkkoympäristöissä voitaisiin kehittää?
6. Onko maahanmuuttaja- tai kantasuomalaisvanhempien välillä eroa siinä, onko yhteistyössä molemmat vanhemmat vai vain toinen vanhempi?
7. Miten molempien vanhempien osallisuutta voisi lisätä?
8. Onko nykyisessä koulujen käyttämissä verkkoympäristöissä ja viestintäteknologiassa yleisesti parantamisen varaa?

Liite 2. Haastattelun 2. runko

1. Minkälaisia eri verkkoympäristöjä ja viestintäteknologiaa lastenne koulussa on käytössä yhteistyövälineenä opettajien kanssa ja minkälaisissa asioissa te niitä käytätte?
2. Miten paljon käytät verkkoympäristöjä arjessasi?
3. Ovatko jotkin asiat erityisen hankalia verkkoympäristöjen käytössä vieraskielisenä?
4. Oletko saanut apua koululta teknologisten laitteiden ja verkkoympäristöjen käytössä?
5. Voitaisiko opettajan ja perheen välistä yhteistyötä verkkoympäristöissä kehittää?
6. Onko opettajan ja vanhemman välisessä yhteistyössä eroja perheen vanhempien välillä?
7. Miten molempien vanhempien osallisuutta voisi lisätä?
8. Onko mielestäsi nykyisessä koulujen käyttämissä verkkoympäristöissä ja viestintäteknologiassa yleisesti parantamisen varaa?

Liite 3. Haastattelukutsu

Hei,

Olemme kasvatustieteen opiskelijoita Turun avoimessa yliopistossa. Teemme Kandidaatintutkielmaa aiheesta ”Maahanmuuttajavanhempien valmiudet viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen käyttöön osana yhteistyötä opetushenkilökunnan kanssa”.

Haastattelemme aiheen tiimoilta Turun alueen opettajia, joilla on kokemusta maahanmuuttajavanhempien kanssa tehdystä yhteistyöstä sekä maahanmuuttajataustaisia vanhempia, joiden lapset käyvät suomalaista koulua.

Voisimmeko mahdollisesti haastatella teitä?

Tutkimuskysymyksemme käsittelevät opettajien ja vanhempien ajatuksia teknologisten viestintävälineiden käytöstä yhteistyössä maahanmuuttajavanhempien ja opettajien välillä sekä kehittämisehdotuksia yhteistyön parantamiseksi.

Haastattelumme kestää noin 15 minuuttia ja se voidaan pitää puhelimitse, etänä zoom sovelluksen välityksellä, tai ihan kasvotusten Teille sopivana ajankohtana. Haastattelut tallennetaan ja niitä käsitellään anonymisti.

Mikäli osallistutte haastatteluun, voimme lähettää teille haastattelukysymykset etukäteen tutustuttavaksi.

Voimmeko sopia haastattelun näin sähköpostitse tai milloin voisimme soittaa Teille?

Ystävällisin terveisin,

Tiia Salminen & Kaltun Hassan Puh.

040 4176121, 045 8671272

tiia.salminen@edu.tk-opisto.fi

kaltun.hassan@edu.tk-opisto.fi

Liite 4. Tietosuojailmoitus

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikkelit 13 ja 14

1. Rekisterin nimi	Maahanmuuttajavanhempien valmiudet viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen käyttöön osana yhteistyötä opetushenkilökunnan kanssa
2. Rekisterinpitäjä	Tiia Salminen, tiia.salminen@edu.tk-opisto.fi , 0404176121 Kaltun Hassan, kaltun.hassan@edu.tk-opisto.fi , <u>045 8671272</u> Turun avoin yliopisto
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	Tiia Salminen, tiia.salminen@edu.tk-opisto.fi , 0404176121 Kaltun Hassan, kaltun.hassan@edu.tk-opisto.fi , <u>045 8671272</u>
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	DPO@utu.fi +358 29 450 4361
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	<p>Tutkimuksessa kerätään haastatteluita, joissa kysytään opettajien ja maahanmuuttajavanhempien kokemuksia ja käsityksiä yhteistyöstä verkkoympäristössä viestintäteknologiaa käyttäen. Sähköpostiosoitteita käytetään haastattelukutsun lähettämiseen. Haastatteluissa kerätään tietoa opettajien ja vanhempien kokemuksista ja käsityksistä esimerkiksi Wilmasta, arviointikeskusteluista, molempien vanhempien osallisuudesta ja verkkoympäristöjen helppokäyttöisyydestä. Haastateltavilta tiedustellaan myös kehittämissuhteita verkkoympäristöihin.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on</p> <p>☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)</p> <p>☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta)</p> <p>☐ muu mikä _____</p>

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikkelat 13 ja 14

6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja Sähköpostiosoite, ammatti, kaupunki jossa asuu tai työskentelee
7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.
8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	Haastattelunauhoitteista kirjoitetaan tekstitiedostot. Samalla tutkimusaineisto anonymisoidaan, jolloin tiedostoon ei jää suoria henkilötietoja. Haastattelunauhoitteet poistetaan. Henkilötietoja säilytetään enintään 28.10.2022 asti, jonka jälkeen aineisto on anonymisoitu. Anonymisoitu tutkimusaineisto säilytetään pysyvästi. Litteroidut ja anonymisoidut haastatteluaineistot arkistoidaan tietoturvallisesti myöhempää tutkimuskäyttöä varten.
10. Rekisteröidyn oikeudet	Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikkelit 13 ja 14

	<p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p> <p>Yhteyshenkilö rekisteröidyn oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvissä asioissa on Turun yliopiston tietosuojavastaava, yhteystiedot ilmoituksen alussa.</p>
11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	<p>Opettajien haastattelukutsut lähetetään Turun kaupungin työntekijöiden virallisiin sähköposteihin, jotka ovat kaikkien saatavilla koulujen verkkosivuilla. Vanhempien haastattelukutsut toimitetaan mahdollisille haastateltaville varhaiskasvatuksen kautta. Muut tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.</p>
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	<p>Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.</p>